

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Hansı ali məktəblər
hansı şəhərlərə
köçürüləcək -
siyahı
yazısı səh.10-da

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Həftəlik qəzet 1-7 aprel 2026-cı il Çərşənbə № 12 (8861) Qiyməti 1 manat

Ölkə

TDT-nin baş nazirləri Bakıda

Təşkilatın Azərbaycan paytaxtında iki gün davam edəcək yüksək səviyyədə görüşü başlayır

yazısı səh.4-da

102-ci baza İrəvandakı seçkilərə müdaxilə hazırlığında

yazısı səh.8-da

Dünyanın ən təhlükəsiz ölkələri sırasındayıq

yazısı səh.2-da

ABŞ kəşfiyyatının hesabatı və Azərbaycanın seçimi...

yazısı səh.9-da

Rusiyanın kəmfürsətliyi- Xəzərə tam nəzarət istəyir

yazısı səh.9-da

Bakının yeni xarici siyasəti: sərt dönüş, yoxsa korrektə?

yazısı səh.6-da

Paşinyan Moskvaya gedir

yazısı səh.11-da

İnternet oğurluğu, yoxsa kələk?

yazısı səh.12-da

Zəngəzur dəhlizinin savaştan sonrakı taleyi

yazısı səh.11-da

İxtisarlara gizli tərəfi

yazısı səh.14-da

Bu gündən elektron siqaretlər qadağası başladı

yazısı səh.2-da

İRANA QARŞI QURU ƏMƏLİYYATI - AZƏRBAYCANI HƏDƏFƏ ÇIXARIRLAR

ABŞ quru əməliyyatına başlamaqla özünü növbəti bataqlığa sala bilər; Bakının adını müharibə ssenarilərində hallandırmaq kimlərin marağındadır?

yazısı səh.5-da

Yağış suları bəzi icra başçılarını "apara" bilər

Bakıdakı intensiv yağıntılar şəhər infrastrukturunun idarə olunmasında mövcud problemləri bir daha üzə çıxardı

yazısı səh.3-da

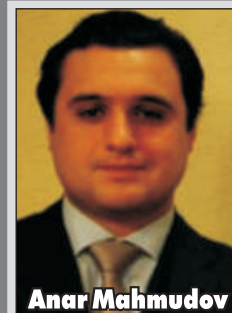
Yaxın Şərqin "Bibi"si - Netanyahu kimdir...

yazısı səh.7-da

Qüdrət Həsənzadə: "Heç bir ABŞ administrasiyası ilə nə dost olmalıyıq, nə də düşmən"

yazısı səh.4-da

Eldar Mahmudovun oğlunun adı yeni qalmaqalda

yazısı səh.12-da

Onların ailə üzvlərinə Prezident təqaüdü veriləcək

Minatəmizləmə fəaliyyətini həyata keçirən zaman partlayıcı sursatların işə düşməsi nəticəsində baş verən bədbəxt hadisə ilə əlaqədar həlak olan və ya bu zaman aldığı xəsarətdən həyatını itirən minatəmizləyənlərin ailə üzvlərinə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdü təsis edilib.

Bununla bağlı Prezident İlham Əliyev fərman imzalayıb. Fərmana əsasən, minatəmizləmə fəaliyyətini həyata keçirən zaman partlayıcı sursatların işə düşməsi nəticəsində baş verən bədbəxt hadisə ilə əlaqədar həlak olan və ya bu zaman aldığı xəsarətdən həyatını itirən minatəmizləyənlərin ailə üzvlərinə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdü təsis edilib və onun aylıq məbləği 700 manat müəyyən olunub.

Kəmaləddin Heydərov rəisi niyə işdən çıxarıb?

Fövqəladə Hallar Nazirliyinin (FHN) Dövlət Yanğından Mühafizə Xidmətinin Balakən rayon Yanğından Mühafizə Hissəsinin rəisi Vüqar Şirinov vəzifəsindən azad edilib.

Bu barədə fəvqəladə hallar naziri, general-polkovnik Kəmaləddin Heydərov əmr imzalayıb.

Nazirin digər əmri ilə Balakən rayon Yanğından Mühafizə Hissəsinin rəisi vəzifəsinə Kənan Eldarov təyinat alıb.

İsmayılıda 19 yaşlı qızla 3 yaşlı körpə öldü

Qarameryəm-İsmayılı-Şəki avtomobil yolunun İsmayılı rayonunun Topçu kəndi ərazisindən keçən hissəsində ağır yol qəzası baş verib.

Qəbələ rayon sakini Nicat Əsgərovun idarə etdiyi

"VAZ-2115" markalı avtomobil yoldan çıxaraq aşılıb.

Nəticədə nəqliyyat vasitəsində olan sərnəşinlər - 19 yaşlı Lamiyə Qurbanova və 3 yaşlı qız hadisə yerində vəfat edib.

Həmçinin avtomobildə olan 21 yaşlı Rəhil Qurbanov, eləcə də 5 yaşlı qız və 7 yaşlı oğlan da xəsarət alıb.

Qəzaya düşənlər bir ailənin üzvləridir.

Həbsdəki keçmiş deputat ölümündən döndü

Nazim Bəydəmirli

Hazırda həbsdə olan keçmiş millət vəkili, iqtisadçı Nazim Bəydəmirlinin ailəsi onun ev dustaqlığına buraxılması üçün dövlət rəsmilərinə müraciət edib.

"Qafqazinfo" xəbər verir ki, N.Bəydəmirlinin həyat yoldaşı Fəridə Bəydəmirli yaydığı müraciətdə ərinin səhhətində problemlərin olduğunu bildirib.

O, bir neçə gün əvvəl N.Bəydəmirlinin cəza çəkdiyi müəssisədə səhhətinin pisləşdiyini əlavə edib: "Nazim Bəydəmirli 3 ilə yaxındır həbs həyatı yaşayır. Bir neçə gün bundan öncə həbsxanada vəziyyəti pisləşib, 13 nömrəli cəzaçəkmə müəssisəsinin rəhbərliyi zamanında təcili yardım çağırmasaydı, (acil müdaxilə edib oksigen apararı qoşulub) yaqin ki, həyatda olmazdı".

Fəridə Bəydəmirli əlavə edib ki, həyat yoldaşı hazırda Penitensiar Xidmətin Mülaliyyə Müəssisəsindədir, onun daha geniş imkanları olan xəstəxanada yatırılıb ciddi müalicə olunmasına ehtiyac var.

Nazim Bəydəmirli 2023-cü il iyulun 4-dən həbsdədir. Ona Cinayət Məcəlləsinin 182.2.2 və 182.2.4-cü (hədə-qorxu ilə tələb etmə - xeyli miqdarda əmlak əldə etmək məqsədilə və təkrar törədildikdə) maddələri ilə ittiham verilib. Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin hökmü ilə o, 8 il həbsə məhkum edilib.

Azərbaycan dünyanın ən təhlükəsiz ölkələri sırasında

"Global Terrorism Index 2026" (GTI) Hesabatı ilə dövlətlərin terror təhlükəsinə görə növbəti reyting sıralanması təqdim edilib.

Ərazisində terrorçuluq fəaliyyəti və terror təhlükəsi ən yüksək olan ölkələr arasında ilk sıralara - Pakistan (8.574), Burkina Faso (8.324), Niger (7.816) daxil edilib.

Qeyd olunan sıralamada Suriya (7.38) 6-cı, İsrail (6.79) 10-cu, Əfqanıstan (6.678) 11-ci, Hindistan (6.428) 13-cü, Rusiya (5.593) 17-ci, İran (5.477) 18-ci, ABŞ (4.521) 28-ci, Almaniya (4.447) 29-cu, Fransa (3.224) 35-ci, Türkiyə (3,212) 36-cı, Çin (1.311) 54-cü, İsveçrə (0.749) 67-ci,

Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri (0.749) 68-ci, Gürcüstan (0.506) 77-ci, Ermənistan (0.483) 81-ci yerdə qərarlaşıb.

Ötən ilin hesabatına əsasən, terror təhlükəsi üzrə qeyd olunan sıralamada "0.233" indeksle 90-cı reyting mövqeyində olan Azərbaycan 2026-cı ildə üç reyting də yüksələrək "0.123" indeksle 93-cü yerdə qərarlaşmış, 1-dən 100-dək artan mümkün reyting həddində dünyada terrorla bağlı ən təhlükəsiz ölkələrdən biri kimi yüksək reytingə sahiblənmişdir.

"Global Terrorism Index" (GTI) reyting sıralanması indeksləri terror hadisələri, ölümlər, ağır nəticələr, girovlar, terrorçuluqla mübarizə,

terrorçuluğun aradan götürülməsi effektivliyi və digər çoxsaylı göstəricilər üzrə hesablamalara əsaslanır.

İqtisadiyyat və Sülh İnstitutu (Institute for Economics and Peace - IEP) tərəfindən dövrü olaraq açıqlanan "Global Terrorism Index" hesabatları Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı (OECD), Dünya Bankı, digər beynəlxalq təşkilatlar və beynəlxalq akademik institutlar üçün istinad mənbəyi kimi çıxış edir. Hesabatlar eyni zamanda ölkələrə geniş iqtisadi infrastrukturda xarici investisiya yatırımları zamanı nəzərə alınan əsas mənbələrə hesab olunur.

Bu gündən elektron siqaretlər qadağası başladı

Aprelin 1-dən elektron siqaretlərin və onların komponentlərinin idxalı, ixracı, istehsalı, saxlanması, topdan və pərakəndə satışı, istifadəsi qadağan edən qanun layihəsi qüvvəyə minib. Yeni qanuna əsasən, nikotin tərkibli elektron siqaretlər tütün məmulatı anlayışına daxil edilir.

Belə ki, elektron siqaret qida məhsulları, tütün məhsulları, dərman vasitələri və tibbi cihazlar istisna olmaqla, nikotin tərkibli və ya nikotin tərkibi olmayan buxarın tənəffüs yolu ilə insan orqanizminə daxil olması üçün nəzərdə tutulmuş və müştük və ya digər komponentləri, o cümlədən kartrici və flakonu olan və ya olmayan cihaz vasitəsilə istifadə etmək üçün nəzərdə tutulmuş məhsuldur. Elektron siqaretlərin flakonundan bir və ya bir neçə dəfə istifadə edilə bilər və ya onlar birdəfəlik kartriclərlə təkrar doldurulma bilər.

Eyni zamanda qızdırılan tütün məmulatı isə elektron siqaret hesab edilməyəcək.

Vurğulanıb ki, qızdırılan tütün məmulatı tütündən (tütün qarışığından) və onun istehsalında istifadə edilən qeyri-tütün komponentlərindən ibarət, alışıdırılmadan və tütün tütüsü əmələ gəlmədən qızdırılma prosesində yaranan nikotin tərkibli aerosolun tənəffüs yolu ilə insan orqanizminə daxil olması üçün nəzərdə tutulmuş məmulatdır.

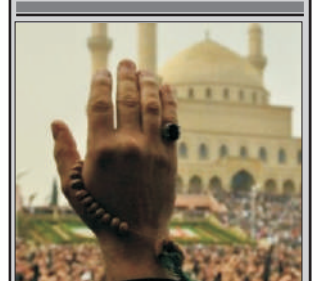
Bildirilib ki, anlayışların dəqiqləşdirilməsi və yeni anlayışların müəyyən olunması tütün məmulatlarının, o cümlədən qızdırılan tütün məmulatının, habelə elektron siqaretin hüquq tətbiqetmədə daha dəqiq təsnifləşdirilməsinə və diferensiasiyasına imkan yaradacaq.

Nazir yeni hərbi obyektlərdə oldu

Müdafiə Nazirliyinin mətbuat xidmətindən verilən xəbərə görə, MN-in rəhbər heyəti Mühəndis Qoşunlarının Mühəndis-İstehkam Mərkəzinin, Psixoloji Təminat İdarəsi və Bakı Hərbi Psixoloji Sağlamlıq Mərkəzinin, eləcə də Hüquq İdarəsinin inzibati binalarının açılışında iştirak edib. Həmçinin Milli Müdafiə Universitetinin tabeliyində fəaliyyət göstərən Bakı Hərbi Kollecinin və Müdafiə Nazirliyinin Baş Klinik Hospitalının Təcili tibbi yardım bölməsində görülən işlərlə tanış olub.

Sonra Müdafiə Nazirliyinin rəhbərliyi Hüquq İdarəsinin yeni istifadəyə verilmiş inzibati binasının açılışında olub. İdarə Azərbaycan Ordusunun şəxsi heyətinə hüquqi məsləhətlərin verilməsi, hərbi cinayətlərə qarşı mübarizə, eləcə də beynəlxalq hüquq məsələlərini tənzimləyir. Hüquq İdarəsinin fəaliyyətinin əsas məqsədi Müdafiə Nazirliyinin tabeliyində olan qoşun və qüvvələrin fəaliyyətini hüquqi baxımdan dəstəkləmək və mövcud qanunlara riayət olunmasını təmin etməkdir.

Məhərrəm ayı bu tarixdə başlayacaq

Bu il Azərbaycanda Məhərrəm ayı iyunun 16-da başlayacaq. Bu ayın ən önəmli günü hesab edilən Aşura günü isə iyunun 25-nə təsadüf edəcək.

Məhərrəm ayı hicri-qəməri təqvimin ilk ayıdır və İmam Hüseynin (ə) və onunla birlikdə Kərbəladə şəhid olanların anım ayı kimi qeyd olunur.

Qeyd edək ki, Məhərrəm ayı 2026-cı ildə iyulun 15-də başa çatacaq.

1 aprel zarafatı kimi - 25 dərəcə isti olacaq

Aprelin 1-də Bakıda 21, rayonlarda 25 dərəcə isti gözlənilir. Bu barədə Milli Hidrometeorologiya Xidməti məlumat yayıb. Bakıda və Abşeron yarımadasında hava şəraitinin dəyişkən buludlu olacağı, aralıq tutulacağı, əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Lakin gecə və axşam bəzi yerlərdə qısamüddətli yağış yağacağı ehtimalı var. Gecə və səhər bəzi yerlərdə duman olacaq. Cənub-şərq küləyi əsəcək.

Havanın temperaturu gecə 10-12° isti, gündüz 16-21° isti olacaq. Atmosfer təzyiqi 759 mm civə sütunundan 763 mm civə sütununa yüksələcək. Nisbi rütubət 75-85% təşkil edəcək.

Ötən həftə Bakıya yağan aramsız yağışların fəsadları hələ də qalır. Belə anlaşılır ki, Azərbaycan paytaxtına cavabdeh məmurların dəyişməyən üç “düşməni” var: yaz, payız və qış...

Qızmar yay Bakıdakı problemləri “əridir”, gözə görünür. Yağışlar və azacıq yağan qar isə şəhərin infrastrukturundakı boşluqları üzə çıxarır və hər dəfə eyni suallar yenidən gündəmə gəlir.

Bəllidir ki, yağın intensiv yağışlar Bakının bir çox ərazisində ciddi problemlərə səbəb olur. Xüsusilə aşağı ərazilərdə və köhnə məhəllələrdə subasma halları demək olar ki, adi hala çevrilib. Küçələr gölə dönür, avtomobillər hərəkətdə çətinlik çəkir, piyadalar isə saatlarla yol keçmək üçün çalışırlar. Problem təkcə yağışın miqdarı ilə izah edilmir. Əsas məsələ yağış sularının axılması sisteminin yetərsizliyi, kanalizasiya xətlərinin köhnəlməsi və bəzi hallarda ümumiyyətlə, mövcud olmamasıdır. Hər il eyni görüntülərin təkrarlanması isə göstərir ki, bu sahəyə ya sistemli yanaşma yoxdur, ya da görülən tədbirlər effekt vermir. Qışda isə eyni vəziyyət fərqli formada təkrarlanır. Qar yağın kimi Bakı yollarında nəqliyyatın hərəkəti çətinləşir, bəzən isə tam iflic vəziyyətinə düşür. Küçələrin vaxtında təmizlənməməsi, texnikanın çatışmazlığı və koordinasiyanın zəifliyi bu problemləri daha da dərinləşdirir.

Bəzi hallarda bir neçə saatlıq qar yağışı belə şəhərin normal fəaliyyətini pozmağa kifayət edir. Məktəblər, iş yerləri, ictimai nəqliyyat - hamısı bu vəziyyətdən təsirlənir. Məsələ ondadır ki, hər iki problem - həm yazda subasma, həm də qışda qar - proqnozlaşdırıla bilən təbii hadisələrdir. Yeni burada əsas məsuliyyət təbiətin yox, idarəetmənin üzərinə düşür. “Düşməni” əslində təbiət deyil, şəhər təsərrüfatındakı sistemslizlikdir. Əgər ciddi və uzunmüddətli yanaşma tətbiq olunmasa, Bakı üçün yaz və qış “düşməni” olaraq qalmağa davam edəcək - məmurlar isə hər il eyni bəhanələrlə üz-üzə qalacaqlar.

Yeri gəlmişkən, Bakı meriyasında Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Eldar Əzizovun sədrliyi ilə keçirilən müşavirədə üç gün ərzində yağın şiddətli yağışların fəsadlarının aradan qaldırılması ilə bağlı görülən işlər, onların daha da gücləndirilməsi, su basmış həyət və fərdi evlərlə bağlı operativ tədbirlərin görülməsi məsələləri müzakirə olunub və müvafiq tapşırıqlar verilib. Bəzi rayonlarda yağışla bağlı tədbirlərin zəif aparıldığı qeyd edilib. Aparılan monitorinqlərin nəticələri kimi yağışdan ən çox

Yağış suları bəzi icra başçılarını “apara” bilər

Bakı şəhərində müşahidə olunan intensiv yağıntılar şəhər infrastrukturunun idarə olunmasında mövcud problemləri bir daha üzə çıxardı

zərərçəkən vaxtilə heç bir tikinti normalarına uyğun olmayaraq qanunsuz tikilən gəcəqondu evlərin olduğu qeyd edilib və ərazidə yağışın fəsadlarının aradan qaldırılmasında rayon icra başçılarının şəxsi məsuliyyət daşdığı bildirilib. Mümkündür ki, bu yağış suları, obrazlı desək, bəzi rayon icra başçılarını vəzifədən “yuyub apara bilər”. Eldar Əzizova gəlincə, açıqlamalardan belə anlaşılır ki, onun özünün bu məsələlərdə heç bir şəxsi məsuliyyəti yoxdur.

Beynəlxalq idarəetmə sistemləri üzrə mütəxəssis Asif İbrahimov mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”-a fikrini bölüşüb: “Bakı şəhərində müşahidə olunan intensiv və fasiləsiz yağıntılar şəhər infrastrukturunun idarə olunmasında mövcud boşluqları daha aydın göstərdi. Xüsusilə drenaj sistemləri, yağış sularının idarə olunması və şəhər planlaşdırılması sahəsində yaranan problemlər nəticəsində bir sıra əra-

zilərde su basqınları müşahidə edildi. Bir mütəxəssis olaraq bütün məsuliyyətimlə deyirəm ki, sürətlə dəyişən iqlim şərtləri və urbanizasiya fonunda şəhər idarəetməsi daha çevik, inteqrasiya olunmuş və texnologiya əsaslı yanaşmalar tələb edir. Mövcud vəziyyətin təhlili göstərir ki, Eldar Əzizovun rəhbərliyində həyata keçirilən idarəetmə modeli müasir beynəlxalq standartlarla tam uyğunlaşma mərhələsinə hələ keçə bilməyib. El arasında tez-tez işlədilən bir ifadə var, artıq 57-ci ilin “pobedası” günümüzdə yerimir. Niyə məcbur edirsiniz? Dünya dəyişib, idarəetmə texnologiyaları dəyişib, yanaşmalar, trendlər dəyişib? Velosipediyənən icad etmək lazım deyil. Bir sıra ölkələr artıq bu şəhər idarəçiliyində uğurlu praktikanı tətbiq etməyə nail olub. Biz də müasir beynəlxalq standartlarla ayaqlaşmalıyıq”.

Ekspert deyib ki, 2026-cı ilin “Memarlıq və Şəhərsalma İli” elan edil-

məsinə baxmayaraq, şəhərin sürətlə dəyişən urban mühitinə uyğunlaşma tempi hələ beynəlxalq idarəetmə standartlarının tələblərinə cavab vermir: “Görüntü açıqdır, üç gün davam edən yağış zamanı insanlar yolların üzərində qalır, su basqınları küçələri iflic edir. Bu, yalnız fərdi rəhbərlik məsələsi deyil, eyni zamanda institusional çevikliyin, qabaqlayıcı planlaşdırmanın və rəqəmsal idarəetmə mexanizmlərinin inkişaf etdirilməsinin zəruriliyini göstərir”.

Mütəxəssisə görə, indi şəhər idarəçiliyində “smart city”, dayanıqlı infrastruktur və qabaqlayıcı planlaşdırma prinsiplərinə keçidin tam vaxtdır: “Bu, həm vətəndaşların təhlükəsizliyini təmin edəcək, yağış yağanda tuneləndə insanlar dünyasını dəyişməyəcək, həm də Bakını beynəlxalq standartlara uyğun müasir şəhər səviyyəsinə qaldıracaq. Beynəlxalq şəhər idarəetmə trendləri real vaxt məlumatı, sen-

sor şəbəkələri və analitik platformalar şəhərin operativ idarə olunması, dayanıqlı infrastruktur, yaşıl şəhər yanaşması, risk əsaslı planlaşdırma və qabaqlayıcı idarəetmə və ictimai iştirakçılıq və şəffaf prinsiplərə əsaslanır.

Mövcud vəziyyətin təkmilləşdirilməsi üçün dünya ilə ayaqlaşmalıyıq. Ayrıca yağış suyu kanalizasiya sistemi və şəhər boyunca inteqrasiya olunmuş drenaj şəbəkələri çəkilməlidir. “Sünger şəhər” (permeable surfaces, yaşıllıqlar) yanaşmasının tətbiqi həyata keçirilməlidir. Smart city texnologiyaları və real vaxt monitorinq sistemlərinin genişləndirilməsi həyata keçirilməlidir. Tikinti və urbanizasiya qaydalarının beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması həyata keçirilməlidir. Müxtəlif qurumlar arasında vahid koordinasiya və qərarvermə mərkəzinin yaradılması təmin edilməlidir.

Bakıda baş verən hadisələr göstərir ki, birmənalı olaraq, Eldar Əzizov kimi kadrlardan imtina edilməli-

dir, şəhər idarəetməsi beynəlxalq standartlara uyğunlaşmalı, daha dayanıqlı, adaptiv və qabaqlayıcı idarəetmə modelləri əsasında qurulmalıdır. 2026-cı ilin “Memarlıq və Şəhərsalma İli” elan olunmasına baxmayaraq, şəhərin sürətli inkişafına uyğunlaşma tempi hələ kifayət qədər sürətli deyil və bu istiqamətdə sistemli tədbirlərin həyata keçirilməsi zəruridir. Yoxsa hər qar yağanda, hər yağış yağanda, hər beynəlxalq tədbir keçirəndə bu tip problemlərlə üzləşəcəyik”.

İqtisadçı Eyyub Kərimlinin də mövzu ilə bağlı fikirləri diqqət çəkir: “Ölkədə yağıntılar evlərə, əmlaklara ciddi ziyan vurur. Ötən illərdə belə hadisələr baş verməsinə baxmayaraq,

əmlak sığortası 2025-ci ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə cəmi 8% artıb. Əslində təkrarlanan hallar üçün böyük artım sayıla bilməz. Baş verən təbii hadisələrdən insanlarımız niyə nəticə çıxarmırlar? Ev almaq və ya inşa etdirmək ən azından 50-100 min manatdan çox vəsait tələb edir. Bəs bu qədər vəsait xərcləndiyi zaman həmin mülkün təhlükəsizliyinə niyə ildə 50-100 manat xərcləmək istəmirik? Təbii və digər fəlakətlərə qarşı əmlak sığortasına niyə biganə yanaşıırıq? Bu gün daşınmaz əmlak sahiblərinə, əsasən də həyət evində yaşayanlara əmlak sığortası hər bir ailəni ciddi zərərlərin qarşısını almaqda dəstək ola bilər. Bu problemlər daşınmaz əmlakların da kasko sığortasını ciddi aktuallaşdırır. Mövcud məlumatlara əsasən ölkədə daşınmaz əmlakın təxminən 15-20% sığortalanıb. Baxmayaraq ki, beynəlxalq təcrübədə bu rəqəm 70-90% təşkil edir”.

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
“Yeni Müsavat”

Türk Dövlətləri Təşkilatına (TDT) üzv dövlətlərin baş nazirlərinin ikinci görüşü 1-2 aprel tarixlərində Bakıda keçiriləcək. Baş nazirlər görüşdə iqtisadi, nəqliyyat və logistika məsələlərini müzakirə edəcəklər.

Bu görüş İran müharibəsi səbəbindən regional gerginlik fonunda daha fərqli mənə qazanır. Qeyd edək ki, İran müharibəsi başlayandan bəri təşkilat daxilində fəal müzakirələr aparılır. Yada salaq ki, martın 8-də İstanbulda Türk Dövlətləri Xarici İşlər Nazirləri Şurasının qeyri-rəsmi görüşü keçirildi. Naxçıvana PUA, Türkiyəyə raket atılması pisləndi. Ötən həftə isə TDT üzv ölkələrin dövlət başçıları, köməkçiləri də Macarıstanın paytaxtı Budapeştdə görüşüblər. Görüşdə təşkilata üzv dövlətlərin yüksək səviyyəli nümayəndələri iştirak edib. Müzakirələr zamanı təhlükəsizlik sahəsində əməkdaşlığın gücləndirilməsi, nəqliyyat və logistika layihələrinin genişləndirilməsi, eləcə də regional və global çağırışlar fonunda koordinasiyanın artırılması əsas prioritetlər kimi önə çıxıb.

Bu gün isə Azərbaycan paytaxtında iki gün davam edəcək daha yüksək səviyyədə görüş başlayır. Bakıda iqtisadiyyat, nəqliyyat və logistika məsələlərinin müzakirə edilməsi əslində təkcə iqtisadi deyil, həm də geosi-

TDT-nin baş nazirləri Bakıda

İstanbul və Macarıstandan sonra təşkilatın Azərbaycan paytaxtında iki gün davam edəcək daha yüksək səviyyədə görüşü başlayır

yasi mesaj kimi oxuna bilər.

Hazırda İran ətrafında qeyri-müəyyənlik və risklər artdıqca, region ölkələri alternativ nəqliyyat və ticarət marşrutlarına daha çox önəm verməyə başlayır. Bu baxımdan Orta dəhlizin gücləndirilməsi, Xəzər üzərindən keçən logistika xətlərinin inkişafı TDT ölkələri üçün həm iqtisadi, həm də təhlükəsizlik baxımından

strateji əhəmiyyət daşıyır. Bakı görüşü də məhz bu alternativlərin koordinasiyası istiqamətində atılan addım kimi qiymətləndirilə bilər.

Eyni zamanda bu format dolayısi ilə İranın regiondakı təsir imkanlarına qarşı balans mexanizmi kimi də çıxış edir. Xüsusilə Azərbaycan, Türkiyə və Mərkəzi Asiya ölkələri arasında əlaqələrin dərinləşməsi Tehran üçün

arzuolunan ssenari deyil. Bu səbəbdən Bakıda keçiriləcək görüş yalnız iqtisadi gündəliklə məhdudlaşmır, həm də regionda yeni güc düzəninə formalaşmasının elementlərindən biri kimi diqqət çəkir.

Nəticə etibarilə, Yaxın Şərqdə eskalasiya fonunda TDT-nin bu cür intensiv təmasları üzv ölkələrin riskləri azaltmaq, alternativlər ya-

ratmaq və regional mövqelərini möhkəmləndirmək cəhdi kimi yüksək dəyərləndirilə bilər.

Sabiq maliyyə naziri, “Ekonomiks” Beynəlxalq İqtisadi Araşdırmalar İctimai Birliyinin sədri Fikrət Yusifov bu barədə “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv dövlətlərin baş nazirlərinin ikinci görüşünün regionda, dünyada indiki gərginliklər fonunda daha çox siyasi mə-

gələrək öz hərbi alianslarını yaratmaq haqqında qərar verməlidirlər. Baxın, ABŞ-İsrail cütlüyünün İrana hücumları nəticəsində Türk dövlətlərinin əhatəsində olan İran hansı addımları atır. Bu gün Türkiyəni və Azərbaycanı hədəf alan İranın SEPAH təşkilatı sabah eyni qaydada Türkmənistan, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Özbəkistana da hərbi təcavüz edə bilər. Mərkəzi Asiya Türk Dövlətlərinin heç biri özünü bundan sığortalamış hesab etməsin”.

Sabiq nazir qeyd etdi ki, bu gün yerləşdiyimiz regionda baş verənlərin dünya düzənini hansı istiqamətdə və necə dəyişə biləcəyi aydın olsa da Türk Dövlətləri Təşkilatına daxil olan ölkələrin gələcəkdə təhlükəsizliyinin tam təmin edilməsi naminə bu təşkilatın bir güc kimi formalaşması olduqca vacibdir: “Düşünürəm ki, Türk Birliyinə daxil olan ölkələr bu tarixi şansı dəyərləndirəcək və qısa zaman kəsiyində birliyi regional güc kimi ortaya qoymağı bacaracaq. Aprel ayının əvvəlində Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv dövlətlərin baş nazirlərinin Bakıda keçiriləcək ikinci görüşündən tərəflər yalnız iqtisadi, nəqliyyat və logistika məsələlərinin müzakirəsi ilə kifayətlənməyəcəklər”.

□ **Etibar SEYİDAĞA, “Yeni Müsavat”**

“Heç bir ABŞ administrasiyası ilə nə dost olmalıyıq, nə də düşmən”

Qüdrət Həsənzadə: “Paşinyanın şansı çoxdur, amma...”

Ədalət, Hüquq, Demokratiya (ƏHD) Partiyasının sədri, millət vəkilisi Qüdrət Həsənzadə partiyasının mətbuat xidmətinin suallarını cavablandırır. Müsahibəni ixtisarla dərc edirik.

- Qüdrət bəy, Pakistanın və bir neçə müsəlman dövlətinin sülh təşəbbüsü ABŞ ilə İran arasında müharibəyə son qoya bilirmi?

- Hələlik belə bir ehtimal az olsa da, çox istərdim ki, bu baş versin. Pezeşkian prezident seçiləndə davamlı olaraq deyirdim ki, o, İranda proseslərin dinc yolla inkişafı üçün bəlkə də son şansıdır. Dini lider onu müdafiə etməli və islahatlar həyata keçirməsinə kömək etməlidir. Çox təəssüf ki, bu şans qaçırıldı. Vəziyyəti düzgün qiymətləndirə bilmədilər və Pezeşkiana belə bir imkan yaradılmadı. Hazırda İran dağılma təhlükəsi ilə üz-üzədir. Heç olmasa indi Pezeşkiana ABŞ ilə anlaşmağa və islahatlar aparıb normal dövlət qurmağa imkan verilməlidir.

- Tramp bəyan edib ki, İranın neft sənayesinə nəzarət etmək istəyir. Bu açıqlama-

nı necə qarşıladınız?

- Dünyada beynəlxalq hüquq normalarına əhəmiyyət verməyən, terrorizmi dəstəkləyən, kiçik dövlətlərə təcavüz edən, onları qorxu altında saxlayan “rogue state” - “xuliqan dövlətlər”ə qarşı cəsarətli davranma ilə demokratik liderə ehtiyac yaranmışdı. Yalnız ABŞ lideri bu missiyanı yerinə yetirə bilərdi. Tramp müəyyən cəsarətə sahib olsa da, tez-tez fikrini dəyişən, impulsiv siyasətçidir. Onun Səudiyyə vəli-

əhd şahzadəsi Məhəmməd bin Səlimi bir müddət əvvəl necə tərifi etməsinə, indi isə narazı qaldığı üçün necə ağır təhqir etməsinə bütün dünya şahidlik etdi. Tramp özü də qanunların alliyinə, demokratik dəyərlərə çox da əhəmiyyət vermir, güclülərə pərəstiş edir. Yəqin inanır ki, İranda demokratik dövlət qurmaq mümkündür. Ona bu heç lazım da deyil. Bir nəfəri idarə etmək daha asandır. Ola bilsin neft pullarını hakim zümrə talamasın

deyə belə təşəbbüslə çıxış edib. ABŞ neft pullarını İranın silahlanmasına, xaricdə proksi silahlı qüvvələr saxlamasına yox, sadəcə insanlar üçün daha səmərəli xərcləyə bilər.

- ABŞ müharibədən çıxmaq üçün İranın şərtlərini qəbul edə bilirmi?

- Bu, mümkündür. Çünki bu dərhal Epişteyn məsələsinin yenidən gündəmi zəbt edəcəyinə və Trampa impichment elan olunmasına yol açacaq və 3 noyabrda

Respublikaçılardan aralıq seçkiləri birmənalı udzması ilə nəticələnəcək. Baydeni Əfqanıstandan “dovşan” qaçışında ittiham edən Tramp eyni addımı atmayacaq.

- Bu günlərdə Utkof İlham Əliyevi güclü lider kimi nümunə göstərmişdi, ABŞ-Azərbaycan münasibətlərini necə qiymətləndirirsiniz?

- Tramp administrasiyası İlham Əliyevə güclü lider kimi rəğbətlə yanaşır, bu çox yaxşı haldır. Amma çox təəssüf ki, ABŞ-nin sabit xarici siyasəti yoxdur. Orada bir-birini əvəz edən administrasiyalar arasında düşmənçilik var, siyasi sistem parçalanıb, cəmiyyət qütbləşib. Ona görə iqtidarı həmişə çağırıram ki, ABŞ ilə qarşılıqlı hörmətə əsaslanan münasibətlər qurulsun, əməkdaşlıq edilsin, amma istənilən administrasiya ilə müəyyən məsafə saxlanılsın. Heç bir ABŞ administrasiyası ilə nə dost olmalıyıq, nə də düşmən.

- Gözlənilən əksinə olaraq Zəngəzur dəhlizinin həyata keçirilməsi istiqamətində real addımlar atılırmı...

- ABŞ Rusiyanın və İranın narazılığını nəzərə alıb və Ermənistanla keçiriləcək parlament seçkilərinin nəticələrini gözləyir. Tramp Zelenski kimi Sorosun adamı olan Paşinyanı da çox sevmir. Türkiyə ilə Azərbaycanın demiryol xətti ilə birləşməsi və s. digər çox-

saylı faktorlar da işlərin sürətləndirilməsinə mane olur. Azərbaycan regional müstəvidə Türkiyə və Rusiyanın iştirakı və köməyi ilə Naxçıvana yolun açılmasını sürətləndirməyə və yekun sülh sazişini imzalamağa çalışmalıdır.

- Ermənistanla seçkilərin nəticəsini necə proqnozlaşdırırsınız?

- Paşinyanın şansı çoxdur. Amma rusiyanövlü qüvvələrin də hakimiyyətə gəlmək imkanı yox deyil. Bu seçkilər, Paşinyanın dediyi kimi, Ermənistanla sülhlə müharibə arasında seçim olacaq. Azərbaycan erməni xalqına açıq çağırış etməlidir ki, Xocalı qatillərinin, sülh müqaviləsinə yenidən baxmaq istəyən revanşistlərin hakimiyyətə gəlməsi bizim üçün qəbul edilməzdir və bunun ağır nəticələri olacaq. Revanşistlər hakimiyyətə gələrsə, baş verə biləcək təxribatların qarşısını almaq üçün, seçki ərəfəsində Ermənistanla sərhəd boyunca bütün qoşun növlərinin iştirakı ilə genişmiqyaslı hərbi təlimlər keçirilməlidir. Seçkilərdə revanşistlər qalib gələrsə və atəşkəs pozularsa, Azərbaycan Zəngəzur dəhlizinin keçdiyi ərazini nəzarətə götürməli, Naxçıvana yol açıldıqdan sonra əvvəlki razılaşmalara uyğun olaraq, həmin ərazini Rusiyanın və ya ABŞ-nin nəzarətinə verilməlidir.

□ **“Yeni Müsavat”**

İrana qarşı quru əməliyyatlarının ola biləcəyi haqda iddialar getdikcə daha çox ciddilik qazanır. Dünyanın nüfuzlu nəşrləri də ABŞ və İsrailin yeni hərbi plan hazırladığını iddia edir. "Tehran Times" yazıb ki, İrana qarşı mərhələli hücum ssenarisini əhatə edir və əsas diqqət quru əməliyyatına yönəlib. Bildirilir ki, 9 min nəfərlik xüsusi təyinatlı qüvvənin iştirakı ilə həyata keçiriləcək əməliyyat üç istiqamətdən - şimal-qərb, cənub-qərb və Bəhreyn xətti üzrə aparılacaq. Məlumat əsasən, hücum çərçivəsində İranın strateji hava limanları əsas hədəf kimi seçilib. Bəndər Abbas, Kirmansah, Təbriz və Urmiya şəhərlərində yerləşən hava limanlarına enişlərin planlaşdırıldığı iddia olunur.

Rusiyanın "Svobodnaya pressa" (SP) nəşri isə yazır ki, NATO ölkələrindən olan təqaüdcü generallar yekdilliklə deyirlər ki, İrana desant çıxarılması çoxlu qan tökülməsinə səbəb olacaq. "SP" iddia edir ki, İrana qoşun çıxarmağın iki variantı var. Hər ikisi quruda yerləşir və hər ikisi İranın şimalındadır. "Bunlar Türkiyə və Azərbaycan marşrutlarıdır. Birinci ssenari Türkiyə vasitəsilə İran Kürdüstanına qoşun yeritməyi əhatə edir".

Keçmiş ABŞ ordusu zabiti Stanislav Krapivnikin nəşrə açıqlamasında deyib ki, bu marşrutla xeyli sayda qoşun İrana keçə bilər. "Lakin türklər bu seçimdən açıq şəkildə narahat olacaqlar, çünki İran kürdləri öz "xidmətləri" müqabilində müstəqillik tələb edə bilərlər ki, bu da öz kürdləri ilə çoxlu problemləri olan Ankara üçün "qırmızı xətt"dir. İkinci problem həm də uzun logistikadır", - deyir o bildirib. Krapivnikin nəşrə dediyinə görə, başqa bir yol Azərbaycandan keçir: "Amerikalılar Azərbaycanda tez bir zamanda hava limanları yarada, qüvvələrini artır və fasiləsiz təchizat təmin edə bilərlər. 690 km uzanan İran-Azərbaycan sərhədi 44 kilometrlik Ermənistan "pazı" (söhbət Zəngəzur dəhlizindən gedir - red.) ilə ayrılmış iki hissədən ibarətdir".

Ekspert Azərbaycanı hədəfə alaraq bunları iddia edib: "2026-cı ilin fevral ayında ABŞ vitse-prezidenti Vensin Bakıya səfəri zamanı hərbi-texniki əməkdaşlığa yönəlmiş Strateji Tərəfdaşlıq Xartiyası imzalandı. Bu xartiyaya əsasən, Xəzər dənizinin ərazi sularını qorumaq üçün patrul gəmiləri artırıq gətirilib". Ekspert irəli gədərək hətta İranın mümkün reaksiyasını da təsvir edib: "İşğalın "Azərbaycan variantı"nın mənfəti tərəfi odur ki, İran da boş oturmayacaq. Çox güman ki, qabaqlayıcı zərbələr endirəcək. Bu o deməkdir ki, Azərbaycan müharibəyə cəlb olunacaq

İrana qarşı quru əməliyyatı - Azərbaycanı hədəfə çıxarırlar

ABŞ quru əməliyyatına başlamaqla özünü növbəti bataqlığa sala bilər; Bakının adını müharibə ssenarilərində hallandırmaq kimlərin marağındadır?

və ölkə iqtisadiyyatının onurğa sütunu olan neft yataqlarını təhlükəyə atacaq".

Qeyd edək ki, Rusiya mediası tez-tez regiondakı gərginlikdən istifadə edərək Azərbaycanın adını hallandıraraq, bu cür "ssenari yazmaq"la məşğul olur. Azərbaycanı regiondakı müharibə planlarının mərkəzinə çəkmək isə ictimai rəydə narahatlıq yaradır. Yeni bəllidir ki, iddia olunanlar fakt yox, qərəzli ehtimallardır. Belə materiallar Tehrana mesaj xarakteri daşıya bilər: guya Bakı ABŞ-İsrailin İrana qarşı quru əməliyyat planlarında iştirak edə bilər. Bu da iki ölkə arasında inamsızlıq yaratmaq və münasibətləri gərginləşdirmək cəhdidir.

Siyasi və Hüquqi Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Xəyal Bəşirovun sözlərinə görə, ABŞ quru əməliyyatına başlamaqla özünü növbəti bataqlığa sala bilər. Birləşmiş Ştatlarda daha əvvəl Vyetnam, Əfqanıstan və İraq sindromları ilə üzləşdiyini deyən siyasi şərhçinin fikrincə, belə bir qərar gözlənmir: "Hətta quru əməliyyatlarına başlamaq qərarı olsa belə uğur qazandırmayacaq. Çünki amerikalılar Vyetnam və Əfqanıstandan biabırçı şəkildə çıxmalı oldu. Vyetnamda amerikalı diplomatlar səfirlik binasını belə tərk edə bilmirdi, helikopter yerə eniş etməmiş havada onları götürmək məcburiyyətində qalmışdı. Əfqanıstandan da necə qaçdıqları gözü-müzün qarşısında baş verib, yəni uzaq tarix deyil. Bizim sülhməramlı əsgərlər həmin dövrdə mühüm missiya yerinə yetiriblər. Ona görə İrana qarşı quru əməliyyatı qərarı ABŞ üçün ciddi səhv olardı. Məncə, bu informasiyaları yaymaqla "əzələ nümayişini" cəhd edilir".

X.Bəşirov Azərbaycan ərazilərindən quru əməliyyatı üçün istifadə

oluna biləcəyi haqda iddiaları isə **absurd hesab edir. Onun sözlərinə görə, Azərbaycan ərazilərindən İrana yalnız humanitar yardım göndərilməsi üçün istifadə olunması mümkündür:** "Necə ki, Rusiya humanitar yardım göndərmiş və Astara sərhəd-keçid məntəqəsindən qonşu dövlətə çatdırılıb. Eyni zamanda Azərbaycan da İrana humanitar yardım edib. Keçmiş Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı hər nə qədər Tehranın siyasətindən narazı qalmağa əsaslı haqqımız olsa da, Azərbaycan heç vaxt platsdarm olmayaacaq. Sadəcə, Azərbaycanı gözəndən salmaq və şərləmək niyyəti güdən dezinformasiyalardır".

Hərbi təhlilçi Ramil Məmmədli ABŞ desantlarının Xarq adasına daxil olmasını istisna etməsə də, bu əməliyyatın ciddi itkilərə səbəb olacağını proqnozlaşdırır. Onun zənnincə, ABŞ havadan zərbələr endirməyə üstünlük verir və quru qoşunlarının İrana soxulması işğalçı mahiyyət daşımasına gətirib çıxaracaq: "Amma İran Suriya, İraq və Əfqanıstan olmadığını göstərir. Üstəlik, Çin və Rusiyadan ciddi

dəstək alır. Həmçinin İraqda silahlı şüa hərəkətləri, Yəmənin husiləri və Livanda "Hizbullah" hazırda İsrailə cavab zərbələri endirir. Ona görə İranın təkləndiyini də düşünürəm. Quru əməliyyatlara başlanması canlı qüvvə itkisi deməkdir. Amerikalılar əsgərlərinin İranda ölməsini istəməzlər. Nəzərə alaq ki, İran ordusunda kifayət qədər canlı qüvvə var və dünyanın 12-ci böyük ordusu sayılır".

Hərbi şərhçi qeyd edib ki, İran ordusunda 1 milyona yaxın canlı, 650 min ehtiyat qüvvə var: "Həblə, hərbi dəniz qüvvələrinin sayı 50 min civarındadır. Desant hücum gəmilərinin sayı 130-dan yuxarıdır. Bundan əlavə, əgər quru əməliyyatı başlansa, orduya dəstək üçün könüllü qoşulmaq istəyənlər olacaq. Artıq bu, ideoloji məsələyə çevriləcək. Məncə, Tramp daha bir strateji səhv etməyəcək. Baxmayaraq ki, İran parlamentinin sədri adalardan birinin işğalına hazırlıq gətirdiyini açıqlayıb. Amma bunu əsəb müharibəsinin bir elementi kimi dəyərləndirirəm".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Hörmüz boğazı pullu yola çevriləcək

İran parlament komitəsi Hörmüz boğazı ilə bağlı ilkin qanun layihəsini təsdiqləyib.

Bu barədə İran parlamentinin Milli Təhlükəsizlik və Xarici Siyasət Komitəsinin üzvü Mojtəba Zarei bildirib. "Hörmüz boğazının təhlükəsizliyi və davamlı inkişafı üçün strateji tədbirlər haqqında qanun layihəsi Milli Təhlükəsizlik Komitəsinin iclasında təsdiqlənib", - Zarei bildirib.

Parlament üzvü qeyd edib ki, layihəyə Hörmüz boğazının təhlükəsizliyini təmin etmək üçün tədbirlər, o cümlədən gəmiçilik, maliyyə mexanizmləri və rialla ödəniş məsələsi, ABŞ və İsrail üçün, eləcə də İrana qarşı sanksiya siyasətində iştirak edən ölkələr üçün boğazdan tranzit qadağası daxildir.

Bundan əlavə, qanun layihəsi hüquqi çərçivənin hazırlanmasında Omanla əməkdaşlığı nəzərdə tutur.

28 fevralda ABŞ və İsrail İrana qarşı genişmiqyaslı hərbi əməliyyata başlayıblar. Tel-Əviv bildirib ki, zərbələrin məqsədi Tehranın nüvə silahı əldə etməsinin qarşısını almaqdır. Tramp da öz növbəsində İran donanmasını və müdafiə sənayesini məhv etmək niyyətində olduğunu bildirib və ölkə vətəndaşlarını rejimi devirməyə çağırıb.

1 mart gecəsi İran televiziya alı rəhbər Ayətullah Əli Xameneinin ölümünü elan edib. Ayətullahın qızı, kürəkəni, nəvəsi və gəlini də ABŞ və İsrailin hücumlarında həlak olub. İranın cənubundakı Minabda bir məktəbə edilən hücum nəticəsində əksəriyyəti şagird olan 175 nəfər həlak olub. Ayətullahın oğlu Müctəbə Xamenei 9 martda yeni ali rəhbər seçilib.

İran Trampa 2 dəfə sui-qəsd edib

İran ABŞ Prezidenti Donald Trampa iki dəfə sui-qəsd cəhdi edib. Bu barədə İsrail baş naziri Benyamin Netanyahu "Newsmax"a verdiyi müsahibədə bildirib. "Baxın, müharibədən əvvəl baş verənlərə nəzər salsaq, İran Yaxın Şərqdə və dünyada əsas zorakılıq edən dövlət olub. O, Qərb yarımkürəsi də daxil olmaqla, bir çox qitədə, o cümlədən Venesuela və digər ölkələrdə dövlət terrorizminin əsas sponsoru olub", - deyir Netanyahu bildirib.

İranda davam edən hərbi qarşıdurma fonunda Azərbaycan kimi həm coğrafi, həm də siyasi baxımdan həssas mövqedə yerləşən ölkənin xarici siyasət davranışı xüsusi diqqət mərkəzinə çevrilir. Sual ondan ibarətdir ki, anti-Qərb əhval-ruhiyyəsinin artdığı bir ssenaridə Bakı xarici siyasət kursunu dəyişəcəkmi, yoxsa mövcud xətti qoruyaraq yalnız taktiki korreklərlə kifayətlənəcək?

Əslində Azərbaycanın son illərdə formalaşdırdığı xarici siyasət modeli kifayət qədər aydındır - balanslaşdırılmış, pragmatik və çoxvektorlu yanaşma. Bu model ölkəyə eyni anda fərqli güc mərkəzləri ilə işləmək imkanını verib - Türkiyə ilə strateji müttəfiqlik, İsrailə təhlükəsizlik əməkdaşlığı, Rusiya ilə siyasi dialoq, Qərblə enerji tərəfdaşlığı və İranla qonşuluq münasibətləri. Məhz bu səbəbdən İran müharibəsi Bakını müəyyən seçim qarşısında qoysa da, kəskin geosiyasi dönüş edilməyi ehtimalı real deyil. Daha real ssenari - mövcud xəttin saxlanılması ilə paralel, vəziyyətə uyğun incə tənzimləmələrin aparılmasıdır.

"Son həftələrdə İran ətrafında baş verən hərbi-siyasi proseslər regionda təhlükəsizlik balansını ciddi şəkildə sarsıdıb. Belə bir müəkkəb və dəyişkən geosiyasi şəraitdə Azərbaycanın xarici siyasət kursunun hansı istiqamətdə inkişaf edəcəyi məsələsi xüsusi aktualıq qazanır". Bu fikirləri "Yeni Müsavat"a **Milli Məclisin deputatı Vüqar İskəndərov** deyib. Onun sözlərinə görə, ölkəmizin yürütdüyü diplomatik model artıq aydın konturlara malikdir və bu model balanslaşdırılmış, pragmatik və çoxvektorlu yanaşmaya əsaslanır: "Məhz bu yanaşma Azərbaycanın eyni vaxtda müxtəlif güc mərkəzləri ilə paralel əməkdaşlıq etməsinə imkan yaradıb. Mövcud reallıqlar göstərir ki, yaxın perspektivdə Azərbaycanın xarici siyasətində kəskin və strateji dönüş ehtimalı real görünür. Daha məntiqi ssenari mövcud kursun saxlanılması və dəyişən təhlükəsizlik mühitinə uyğun incə adaptiv tənzimləmələrin aparılmasıdır. Yəni balans siyasəti bundan sonra da davam etdiriləcək, lakin daha həssas və ehtiyatlı formatda tətbiq oluna bilər. Belə deyək, Azərbaycan uzun illərdir ki, İsrailə hərbi-texniki əməkdaşlıq həyata keçirir və bu xəttin birdən-birə dayandırılması nə praktiki, nə də strateji baxımdan real seçim deyil. Bununla belə, İran ətrafında mümkün hərbi gərginlik fonunda bu əməkdaşlığın daha az nümayişkarənə şəkildə, daha çox "sakit diplomatiya" formatında davam etdirilməsi mümkündür. Rəsmi Bakı eyni zamanda İranla münasibətlərdə ritorika-

Bakının yeni xarici siyasəti: sərt dönüş, yoxsa korrektə?

Deputat: "Daha məntiqi ssenari mövcud kursun saxlanılması və dəyişən təhlükəsizlik mühitinə uyğun incə tənzimləmələrin aparılmasıdır"

kanın yumşaldılmasına və açıq qarşıdurma xarakterli bəyanatlardan uzaq durmağa çalışacaq. Bu yanaşma həm milli təhlükəsizlik, həm də daxili sabitliyin qorunması baxımından əhəmiyyətlidir. Hesab edirəm ki, anti-Qərb sentimentinin artdığı bir dövrdə Azərbaycan üçün əsas meyar ideoloji bloklaşma deyil, milli maraqların pragmatik şəkildə təmin olunmasıdır. Yəni Bakı nə Qərblə körpüləri yandırmaq, nə də hər hansı digər güc mərkəzinə şərtsiz şəkildə tabe olmaq niyyətindədir".

V.İskəndərov vurğulayıb ki, mövcud geosiyasi proseslər Azərbaycanın xarici siyasətində radikal dəyişikliklərdən daha çox pragmatik tənzimləmələrə səbəb ola bilər: "Bakı üçün prioritet əvvəlki kimi beynəlxalq sistemdə çoxvektorlu mövqeyini qorumaq, riskləri minimuma endirmək və milli maraqları maksimum səviyyədə təmin etməkdir".

Müasir İnkişaf Birliyinin sədri, siyasi şərhçi Mübariz Göyüşlünün fikrincə, İran müharibəsi dünya miqyasında geosiyasi proseslərə, dövlətlərin, beynəlxalq təşkilatların siyasətlərinə müəyyən korrektə və redaktələrin edilməsinə gətirib çıxara bilər: "Çünki hazırda proseslər olduqca intensiv və müəkkəb xarakter daşıyır. Bu baxımdan, müharibənin sonunda vəziyyətin 28 fevraldan əvvəlki kimi qalacağını düşünürəm. Dəyişikliklərin hansı formatda baş verəcəyini zaman göstərəcək və dövlət-

lər, eləcə də onların üzv ol- duqları regional və beynəlxalq təşkilatlar öz siyasətlərini bu reallıqlara uyğun şəkildə tənzimləyəcəklər.

Baş verənlər təbii olaraq, Azərbaycana da aiddir, hətta deyirdim ki, xüsusilə aid- dir. Çünki İran Azərbaycanın cənub qonşusu və regionun böyük dövlətlərindən biridir. Eyni zamanda İsrailə də sıx əməkdaşlığımız mövcuddur. Buna görə də baş verən hadisələrin Azərbaycandan yan keçməsi mümkün deyil. Rəsmi Bakının bu məsələlərə hansı formada reaksiya verəcəyi və davranış modelini necə quracağı zamanla aydınlaşacaq. Lakin hesab etmirəm ki, bu müharibə Azərbaycanın xarici siyasətində köklü və ya radikal dəyişikliklərə səbəb olacaq. Əksinə, ölkəmiz mövcud balanslaşdırılmış siyasət kursunu davam etdirməyə üstünlük verə bilər. Fikrimcə, ABŞ-İsrail cütüylə ilə münasibətlərdə onların beynəlxalq hüququ tapdaq altına alan siyasətlərindən uzaq olmaq lazımdır. Bütün bunların fonunda qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan hazırda olduqca gərgin geosiyasi mühitdə yerləşir. Buna rəğmən müsbət haldır ki, ölkəmiz bu müharibədən ehtiyatlı və strateji yanaşma ilə kənarda qala bilər. Müəyyən istisnalara baxmayaraq, ümumi mənzərəni nəzərə alsaq, ətraf ölkələrlə müqayisədə sabitliyin qorunması özü böyük nailiyyətdir. Bu sabitliyin daimi olacağına zəmanət yoxdur. Gələcəkdə Azərbaycan müxtəlif formalarda

qarşıdurmağa cəlb edilə və ya istəmədiyi halda təcavüz- lə üzləşə bilər. Bu kontekstdə Türk Dövlətləri Təşkilatının rolu xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Hesab edirəm ki, Qərb dövlətlərinin Azərbaycanı müdafiə etməsi real görünür və buna gerek də yoxdur. Çünki onların "müdafiə etdiyi" Ukraynanın taleyini görürük. Mövcud beynəlxalq təcrübə göstərir ki, belə müdafiə mexanizmləri hər zaman effektiv olmur.

Bu səbəbdən Türk Dövlətləri Təşkilatı platformasının daha da gücləndirilməsi vacibdir. Bu istiqamətdə əsas məsuliyyət Azərbaycan və Türkiyənin üzərinə düşür. Mərkəzi Asiya türk dövlətlərinin bu prosesə daha fəal şəkildə cəlb edilməsi və təşkilat daxilində integrasiyanın dərinləşdirilməsi prioritet olmalıdır. Perspektivdə Türk Dövlətləri Təşkilatının regional platformadan global təsir imkanlarına malik bir gücə çevrilməsi hədəflənməlidir. Bu platforma üzv dövlətlər üçün həm siyasi, həm də təhlükəsizlik baxımından etibarlı bir əməkdaşlıq məkanı rolunu oynamalıdır".

Ekspert dedi ki, hazırda əsas prioritet ilk növbədə təşkilat daxilində integrasiyanın gücləndirilməsi olmalıdır: "Bundan sonra yeni üzvlərin cəlb olunması ilə ümumi potensial daha da artırıla bilər. Nəticə etibarilə, Türk Dövlətləri Təşkilatı vahid təhlükəsizlik məkanı kimi formalaşmalı, üzv dövlətlərin təhlükəsizliyinin təminatında mühüm rol oynama-

malıdır. Belə bir mexanizmin mövcud olduğu təqdirdə, istənilən xarici aktorun - istər İsrail, istər İran, istərse digər dövlətlərin - regionda qeyri-stabil addımlar atmaq cəhdlərinin qarşısı daha effektiv şəkildə alına bilər. Ümumilikdə isə he-

sab edirəm ki, Azərbaycanın mövcud xarici siyasət kursu bu müharibədən sonra ciddi dəyişikliklərə məruz qalmayacaq və ölkə balanslaşdırılmış siyasətini davam etdirəcək".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Bu tarix heç vaxt unudulmayacaq!

Xarici İşlər Nazirliyi 31 Mart - Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü ilə bağlı bəyanat yayıb

Bəyanatda deyilir:

"31 Mart - Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü, radikal erməni qruplaşmaları tərəfindən xalqımıza qarşı törədilmiş dəhşətli qətlamlardan 108 il ötür.

1918-ci ilin martında Bakı Sovetinin 6000 və "Daşnak-sütyun" partiyasının 4000 silahlı üzvü tərəfindən həyata keçirilmiş soyqırımı etnik təmizləmə siyasətinin ən qəddar nümunələrindən biri kimi tarixə həkk olunub. Həmin dövrdə Qafqazın Fövqəladə Komissarı Stepan Şaumyanın etirafı da sübut edir ki, bu qırğınlar "əksinqilabçılıqla mübarizə" pərdəsi altında məhz milli nifrət zəminində törədilib.

Bakı, Şamaxı, Quba, Qarabağ, Zəngəzur, Naxçıvan, Şirvan və İrəvan kimi bölgələrdə planlı şəkildə həyata keçirilmiş bu cinayətlər nəticəsində on minlərlə azərbaycanlı qətlə yetirilib. Təkcə Qubada 16 mindən çox insan öldürülüb, 167 kənd yerlə-yeksan edilib. Dinc əhali ilə yanaşı, xalqımızın dini və mədəni irsi hədəf alınıb, məscidlər və tarixi abidələr dağıdılıb.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin əsasının qoyulmasından sonra hadisələrin tədqiqinə, habelə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması məqsədilə xüsusi təsisatların yaradılmasına, 31 mart tarixinin ümummilli matəm günü kimi qeyd edilməsinə baxmayaraq, Cümhuriyyətin süqutu bu cinayətə siyasi-hüquqi qiymətin verilməsinə mane olub.

Müstəqilliyimizin bərpasından sonra, Ümummilli lider Heydər Əliyevin 26 mart 1998-ci il tarixli "Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında" Fərmanı ilə bu qətlamlara dövlət səviyyəsində hüquqi-siyasi qiymət verilib.

XX əsrin əvvəllərində bu qanlı soyqırımı siyasəti sonrakı dövrlərdə də davam etdirilib, əsrin sonlarına doğru azərbaycanlıların indiki Ermənistan ərazisindən kütləvi deportasiyası, Azərbaycan ərazilərinin işğalı illərində törədilmiş qətlamlar, xüsusilə Xocalı soyqırımı və digər müharibə cinayətləri ilə sisteməlik xarakter alıb.

Azərbaycan xalqı tariximizin bu qanlı səhifələrini heç zaman unutmayacaq.

31 Mart - Azərbaycanlıların Soyqırımı Günündə etnik nifrət və soyqırımı qurbanı olmuş bütün həmvətənlərimizin əziz xatirəsini dərin hüznə yad edirik.

Allah rəhmət eləsin!"

“Qurdlar vadisi” serialında Süleyman Çakırın qisasını almaq üçün Polad Ələmdar bir gecədə 6 mafiya başçısını öldürür. Sonra “Kürt Bedo, öldü. Freud Fethi, öldü. Faris Sarıayla, öldü. Üstün Kısa, öldü. Demir Görkemli, öldü. Cerrahpaşalı Halit, öldü”, - deyə serialın qəhrəmanı bəyan edir.

İstənilən müqayisə qüsurlu olsa da, İsrailin Yaxın Şərqdə İranın proksi qüvvələrinin liderlərini bir-bir aradan götürməsi bu serialdakı əməliyyatı xatırladır. Necə ki, Polad Ələmdar böyük mafiyanı və odioz şəxsləri məhv etmək üçün əvvəlcə Bedo, Üstün, Xalid kimi aşağı ranqlı küçə mafiozlarını öldürür, eləcə də İrana birbaşa hücumu qədər İsrail onun dayaqlarının başında duranları aradan götürdü...

Haniyə və Nəsrullahla başlanğıc

Hər şey ondan başlayır ki, İran Prezidenti Məsud Pezeşkianın inaqurasiya mərasimində iştirak üçün gələn HƏMAS lideri İsmayıl Haniyə Tehrandə qaldığı məkanda öldürülür. Onun yerinə təşkilatın başına gələn Yəhya Sinvar da oxşar aqibəti yaşayır. Həmçinin təşkilatın hərbi qanadının rəhbəri Məhəmməd Deif və onlarla mühüm HƏMAS komandiri fiziki olaraq zərərsizləşdirilir.

Ardınca İranın Livanda mənzillənən “sağ əli” - “Hizbullah”a 1992-ci ildən rəhbərlik etmiş Həsən Nəsrullah öldürülür. O, məhz İsrailin Beyrutda endirdiyi zərbələr nəticəsində həlak olur. Bütün bu əməliyyatların məntiqi davamı proksi qüvvələrin zəiflədilməsindən sonra İrana birbaşa zərbələrin endirilməsi planı idi. Və nəhayət, bu da baş verir. Əvvəlcə 12 günlük müharibədə Baş Qərargah rəisinin və generalitetin infazı, sonra da hazırda davam edən 28 fevral müharibəsinin başlanması. Məhz 28 fevral əməliyyatında İsrail ABŞ-nin də dəstəyini yanına alaraq öz arzusuna çatır - İran İslam inqilabının önəmli siması və ölkəni 40 ildən çox idarə edən ali rəhbəri ayətullah Seyid Əli Xamenei, ailəsi, müşaviri Şamxani və 40-dan çox yüksək rütbəli şəxs öldürülür. Həmçinin Təhlükəsizlik Şurasının katibi Əli Ləricani və SEPAH-in onlarla mühüm fiquru aradan götürülür.

Bu əməliyyatların hamısı İsrailin baş naziri Benyamin Netanyahu-nun rəhbərliyi altında keçirilib. Yeni ondan qabaqkı yəhudi liderlərin heç birinə belə bir uğur nəsisib olmayıb. Netanyahu isə yeganə İsrail lideridir ki, HƏMAS və “Hizbullah” rəhbərlərindən tutmuş İranın ali şəxsinə qədər hər birinin öldürülməsinə ali baş komandanlıq edib. Yəni bu müharibəyə qisasçılıq və şəxsi hikkə nöqtəyi-nəzərdən baxsaq, nə ABŞ, nə Tramp, məhz Netanyahu öz hədəflərinə çatmış sayıla bi-

Düşmənlərini bir-bir öldürən yəhudi liderlə kimsə düşmən olmaq istəyərmidi? - İsrailin baş naziri haqda bilinməyənlər...

lər. Təbii ki, o, Polad Ələmdar deyil və bu qarışıq dünyada müstəqil təfərrüfatı təmsil etmir. Əksinə, BMT məhkəməsi yəhudi baş nazir barəsində Qezza qətlərinə görə həbs orderi çıxarıb. Lakin “Qurdlar vadisi”nin qəhrəmanı kimi Netanyahu da Yaxın Şərqdə özü və ölkəsi üçün təhlükə gördüyü, hücumlarına məruz qaldığı düşmənlərini öldürməyi bacarıb.

Atası sionist liderin adamı, özü iki dəfə yaralanıb

Bəs bu yəhudi lider (uğursuz yəhudi çətin ola - E.S.) kimdir? Niyə ona “Bibi” ləqəbi verilib? Azərbaycana dost olan ölkənin rəhbəri baş nazir vəzifəsinə gedən yolda nələrden keçib?

...Təl-Əvivdə anadan olmuş olan Netanyahu İsrailin müstəqillikdən sonra anadan olmuş ilk baş naziridir. O, Massaçusets Universitetinin (memarlıq üzrə bakalavr dərəcəsi və idarəetmə üzrə magistr dərəcəsi) və Harvard Universitetini (siyasi elmlər üzrə magistr dərəcəsi) bitirib. O, 1973-cü ildə Yom Kippur savaşında iştirak edib, ordu-da kapitan rütbəsinə yüksəlib.

Netanyahu İsrailin BMT-dəki səfəri vəzifəsində çalışıb. 1988-ci ildən Knesset-in üzvüdür. O, həmçinin İsrailin ədliyyə naziri (1996), tikinti naziri (1996-1999), mədəniyyət və idman naziri (1996-1997), rabitə naziri (2014-2017), diaspora naziri (2019-2020) və dini işlər nazi-

ri (1999) vəzifələrində çalışıb. Yeni həmişə yüksək vəzifələrdə olub.

O, 9 avqust 2005-ci ildə İsrail yaşayış məntəqələrinin Qezza zolağından çıxarılmasına etiraz olaraq maliyyə naziri vəzifəsindən istefa verib. Bir neçə dəfə Likud Partiyasının lideri (1993-1999, 2005-ci ildən) olub, 2005-2009-cu və 2021-2022-ci illərdə Knessetdə müxalifətə rəhbərlik edib.

Benyamin Zeev Jabotinskinin (sionist hərəkatının qurucusu) şəxsi katibi olan Benzion Netanyahu (Maliyovskinin) və Tsiliya Netanyahu (Legal) Litva köçkünləri ailəsində doğulub. Benyamin ailənin ikinci oğludur. Onun böyük qardaşı İsrailin Milli Qəhrəmanıdır. Entebbe əməliyyatı zamanı yəhudilərin girovdan azad edilməsi zamanı öldürülüb. Kiçik qardaşı olan İdo Netanyahu isə həkimdir, ABŞ-də yaşayır.

1950-1960-cı illərdə Netanyahu ailəsi həm İsraildə, həm də ABŞ-də yaşayıblar. 1967-ci ildə ABŞ-də orta məktəbi bitirdikdən sonra Benyamin həqiqi hərbi qulluqunu keçmək üçün İsrailə qayıdır. Xidmətini Qərargah nəzdində yerləşən Sayerət Matkal diversiya-keşfiyyat elit hərbi birliyində keçib. O bir sıra ərazilərdə gizli hərbi əməliyyatlarda iştirak edib. Həmçinin 9 may 1972-ci ildə Sabena aviashirkətinə məxsus olan təyyarənin fələstinlilərdən azad edilməsi əməliyyatı zamanı iki dəfə yaralanıb. 1972-ci ildə kapitan rütbəsin-

də hərbi xidmətini başa vurduqdan sonra o, ABŞ-yə ali təhsil almaq üçün geri qayıtmalı olur.

Ona niyə “Bibi” deyilir?

Ona “Bibi” deyilməsi Benyamin adının qısaldılmış variantıdır. İsrail ordusunda ayaq qoşmaq bir adətdir. Türkiyə mediasının yazdığına görə, yəhudilərdə “Bibi” körpə deməkdir. Lakin “Bibi”nin tərəfdarları onu “İsrailin qoruyucusu”, tənqidçiləri isə “avtoritar meyilli siyasətçi” kimi xarakterizə edirlər. Netanyahu ictimai rəyin gücünü və medianın rolunu dərindən anlayan kommunikasiya ustadıdır. İslam dünyasında isə bəzi liderlər - məsələn, Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan onu Fələstində törətdiyi dağıntı və qətləmlərə görə alman faşistlərinin lideri olmuş Adolf Hitlerə bənzədir.

Onun siyasi fəlsəfəsinin mərkəzində İsrailin təhlükəsizliyinin təminatı dayanır. Netanyahu “iki dövlətli həll” ideyasına ehtiyatla yanaşır, Fələstinlə danışıqlarda hər zaman güc balansını qorumağa çalışır. Daxildə isə iqtisadiyyatın liberallaşdırılması, texnologiya və innovasiyaların inkişafı, eləcə də beynəlxalq investisiyaların cəlbini onun əsas prioritetlərindəndir. Netanyahu beynəlxalq səviyyədə ziddiyyətli, lakin təsirli bir fiqurdur. Onun ABŞ ilə münasibətləri tarixən yaxın olub. Xüsusilə respublikaçi prezidentlərlə (məsələn, Donald Tramp dövründə) Tel-Əviv Vaşinqtonla sıx

əməkdaşlığa nail olub. Onun təşəbbüsü ilə İsrail bir sıra ərəb ölkələri - BƏƏ, Bəhreyn, Mərakeş və Sudanla - “Abraham Razılaşmaları” çərçivəsində diplomatik münasibətlər qurub. Bu, Yaxın Şərqdə tarixi dönüş nöqtəsi sayılır.

Bununla belə, Avropa İttifaqı və BMT kimi qurumlarda Netanyahu-nun Fələstin siyasəti tez-tez tənqid olunur. Analitiklər deyirlər ki, Netanyahu siyasi mübarizəni şahmat oyunu kimi aparır: hər gedişi əvvəlcədən planlaşdırır, opponentlərini zəiflətmək üçün həm daxili, həm də beynəlxalq arenada taktiki addımlar atır. O, koalisiyaların dağılmasından qorxmur, çünki böhranı öz siyasi gücünü bərpa etmək üçün vasitə kimi görür. Bu xüsusiyyət onu İsrailin həm ən güclü, həm də ən çox mübahisə doğuran liderlərindən birinə çevirir. Amma onun şəxsiyyəti yalnız seçki kampaniyaları, hökumət qərarları və diplomatik manevrlərlə izah edilmir. Onun üçün formalaşmış baxışların, ideoloji mövqelərin, nəsilədən-nəslə ötürülən dəyərlərin kökünü anlamaq üçün valideynlərinə də baxmaq faydalıdır.

Netanyahu soyadının sirri

“Bibi”nin atası Benzion Netanyahu 1910-cu ilin martında Polşanın paytaxtı Varşavada doğulub. Onun əsl soyadı Mileukovskidir. Benzion Mileukovskinin ailəsi 1920-ci ildə Fələstinə köç edib. Burada onun atası

(Benyamin Netanyahu-nun babası) ailənin yeni soyadını qəbul edib. Netanyahu sözü “Tanrı tərəfindən verilmiş” kimi tərcümə olunur. Benzion Netanyahu Yerusəlim Yəhudi Universitetini bitirib. O, yəhudi tarixçisi, alim kimi tanınıb. Benzion Netanyahu həmçinin yəhudi dövlətinin yaradılmasına dəstək vermək üçün ABŞ-də lobbicilik hərəkatının fəallarından olub. O, İordən çayının hər iki tərəfində yəhudi dövlətinin yaradılmasını müdafiə edirdi. Benzion Netanyahu 2012-ci ildə 102 yaşında Qüds şəhərindəki evində vəfat edib.

Benyamin Netanyahu isə üç dəfə evlənib və üç övladı, nəvələri var. İlk həyat yoldaşı Miriam Veizmann idi. Onlar 1970-ci illərin ortalarında evləniblər və bir neçə il sonra boşanıblar. Cütlüyün Noa (1978-ci il təvəllüdlü) adlı bir qızı dünyaya gəlib. Netanyahu-nun ikinci həyat yoldaşı Fleur Cates idi. Onlar 1981-ci ildən 1988-ci ilə qədər evli olublar. 1991-ci ildə Netanyahu Sara Ben-Artzi ilə evlənib. Cütlüyün iki oğlu var: Yair (1991-ci il təvəllüdlü) və Avner (1994-cü il təvəllüdlü).

Bir sözlə, Benyamin Netanyahu İsrail siyasətində təsadüf deyil, faktdır. Onun bu yərə gəlişində atasının rolu hiss olunmaqdadır. İndi isə bir ritorik sual yaranır: ABŞ ilə müttəfiq olan, düşmənlərini bir-bir öldürən Netanyahu ilə kimsə düşmən olmaq istəyərmidi...

□ **Emil SALAMOĞLU,**
 “Yeni Müsavat”ın redaktoru

Normadan beş qat artıq çempion

Zamin Hacı
zaminhaci@gmail.com

Deyilənə görə, Norveçdə idmanın inkişafının əsas səbəblərindən biri uşaqlarla hələ kiçik yaşlardan, bağça və orta məktəblərdən ciddi iş aparılmasıdır. Və bu zaman maraqlı metod seçilmiş: müəyyən yaş dövrünə, səhv eləmirəm, 10-12 yaşla-racan uşaqlara dərslər qiymət yazılmırmış. Hamı oynayı, idman edir, gülüşür, nə bilim, xizək sürür, lakin heç kim 1-ci, 2-ci və sairə, ən əsası, axırncı yeri tutmur! Bu psixoloji metoddla uşaqlarda öz yaşlarına uyğun oyun və dərslər keçilir, gərginlik və zədələrə səbəb olan ağır məşqlər aparılmır.

Məsələn, yada salın bizim gülüş məşqçilərinin əlində ölənlə uşaqlar. Çünki bəzi sarsaq valideynlər məşqçilərdən, onlar da həmin uşaqlardan zorakılıqla nəticə tələb edirlər: "Mütləq medal olmalıdır". Ya da ölü yerindən diplom. Ona görə də bizim idman salonlarından əlində mənasız kağız diplomlarla əlillər çıxır, Norveç stadionlarından isə dünya və olimpiya çempionları.

Bunu yazmağımın səbəbi Azərbaycan futbol yığmasının "FİFA series-2026" turnirinin qalibi olmasıdır. Min şükür, axır bizim futbolçular da medal-zad üzü gördülər. Hərçənd, FİFA-nın bu turniri anekdot kimi bir şeydir, idarənin müdiri Infantino müəllimin infantil hoqqalarının növbətidir. Məsələn, builki turnirdə 6 "dünya çempionu" olmuşdu, onlardan biri isə Azərbaycanla yanaşı Aruba-dır. Yəqin mənim kimi coğrafiya xəstəsi olmayan hörmətli oxucularımız bu cırıdan ada dövlətciyinin ismi-şərifini ilk dəfə oxudular. Biz Sent Lüsüyanı udub finala çıxmışdıq, böyük ehtimalla Aruba da Ucarın Ziya Məmmədov adına Qazıqumlaq kənd klubu üzərində möhtəşəm qələbə sayəsində dünya çempionu olmuşdur.

Ümumiyyətlə, cəmi 2 karikatur oyunla necə dünya çempionu olmaq olar? Hələ bizim qrupda Oman da var imiş, müharibəyə görə gələ bilməyiblər, nəticədə Syerra Leone birbaşa finala çıxmışdı. Omanın futbol oynadığını öyrənmiş olduq, ən azından.

Bax, girişdəki söhbətə qayıtsaq, mənə indi qədər medal üzünə həsrət qalmaqları bizim oyunçulara stimül verirdi, maraq yaradırdı. (Allah heç qoymasa - bunu da yazaq hər ehtimala qarşı). İndən belə isə oynamayacaqlar. O boyda kubok alıblar. "Mozalan"-ın qədim süjetlərindən birindəki kimi: küçədə tıxaca düşürlər, taksi sürən deyir ki, deyəsən, "Neftçi"-ni qarşılayırlar, UEFA kuboku alıb, gəlir. Sənişin narazılıqla deyir: "Yenə kubok alıblar?!"

Yəni bu "FİFA Series" turniri davamlı olsa, Azərbaycan yaxın illərdə "Pentakampeon" (beş qat dünya çempionu) adı qazanıb Braziliya ilə yanaşı dura biləcəkdir.

Halal olsun, uğurlarımızı görməyən gözün çıxırsın, biz isə sevincimizdən ağlayırıq, küçələri su basır. Vətəndaşlar da qalıblar girinc, bilmirlər kimdən yardım istəsinlər.

Halbuki dövlət elə həm də bu cür vəziyyətlərdə zərərçəkənlərə yardım üçün yaradılır. Camaatın evlərini təbii fəlakət nəticəsində su basıbsa, onlara mütləq yardım olunmalıdır. Ancaq adətən belə məqamlarda hökumət yaxasını qırağa çəkir, deyirlər hər yağışa görə pul ödəyə bilmərik. Bəs "normadan 5 qat artıq yağış" idi, o söhbət necə oldu? Yağanda normanı keçir, zərər ödəyəndə normal olur, eləmi?

Ağsunun Pirhəsənli kəndi də son yağış və seldən zərər çəkib, orada evi olan Qarabağ qazisi, jurnalist həmkarımız Məğrüb Bədəsoy yazır: "Heç kim kömək eləmir. Özü də bu, ilk dəfə deyil. 2013-cü ildə mənim evimə ən azı 5 min manatlıq ziyan dəydi, bütün döşəmə çürüyüb xarab oldu. Rəsmi məlumatda Ağsuda təbii fəlakət qeydə alındığı bildirildi. Ancaq axırda Ağsu Rayon İcra Hakimiyyəti Ekologiya Nazirliyindən arayış aldı ki, 2023-cü ildə Ağsuda heç bir təbii hadisə baş verməyib".

Sonda lap çoxdan bir oxucudan aldığım, lakin həmişə aktual olan məktub: "Tanışım yeni ev almışdı, siğortası da vardı. Külək ağacı aşırıb evyanın bir hissəsini uçurmuşdu. Siğorta şirkətinə müraciət elədi, dedilər get Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyindən küləyin sürəti haqda arayış al. Maraqlıdır ki, adam bunlara inanıb, gedib arayışı alıb, indi də siğorta deyir, sən bu arayışı necə almısan?"

Ermenistanda yaxınlaşmaqda olan parlament seçkilərinin nəticələri Gümrüdəki 102-ci Rusiya bazasının taleyinə də həlledici təsir göstərə bilər. Ermenistandakı revanşistləri dəstəkləyən media iddia edir ki, Paşinyan hakimiyyəti Rusiya bazasına qarşı kampaniyaya başlayıb. Bildirilir ki, bazanın şəxsi heyəti arasında isə parlament seçkiləri ilə bağlı anti-Paşinyan kampaniyası aparılır. İddia olunur ki, bölmə komandirləri Ermenistan vətəndaşları ilə söhbətlər aparır, onları Samvel Karapetyanın "Güclü Ermenistan" partiyasına səs verməyə, işdən çıxarılacaq və hədələyirlər. Hətta guya Azərbaycanda da hakimiyyətə yaxın telekanallar tərəfindən 102-ci baza ilə bağlı anti-təbliğat aparılır, hərçənd bunu sübut edən heç bir fakt ortaya qoyulmur.

Maraqlıdır ki, revanşist media yazır ki, Gümrüdə Paşinyanın əleyhinə təbliğata ehtiyac yoxdur, çünki şəhərdə "əhval-ruhiyyə onsuz da son dərəcə müxalifdir". 102-ci bazadan söz düşməyə, Dövlət Dumasına xaricdə həbs edilən Rusiya vətəndaşlarını qorumaq üçün ordudan istifadəyə icazə verən qanun layihəsi təqdim edilməsi erməni müxalifətini həvəsləndirib. "Doqquz aydır Ermenistanda həbsdə olan və azadlıqdan məhrum olan Samvel Karapetyanın Rusiya vətəndaşı olduğu heç kimə sirr deyil. Karapetyanın həbsinə qərar verən məhkəmələrin yurisdiksiyası Rusiya Federasiyası ilə bağlanmış müqavilələrə və ya BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinə əsaslanır. Bundan əlavə, çoxsaylı Rusiya rəsmiləri Karapetyanın həbsini qanunsuz hesab etdiklərini və ona konsulluq dəstəyinin göstərildiyini bildiriblər". Bunu isə Ermenistanın "Hraparak" nəşri yazıb. Nəşr sual edib ki, bu qanun layihəsinin qəbulundan sonra Rusiya prezidenti Vladimir Putin öz səlahiyyətlərini həyata keçirə və vətəndaşı Samvel Karapetyanı qorumaq üçün Rusiya silahlı qüvvələrinə belə bir göstəriş verə bilirmi...

Nəşr yazır ki, Rusiya Silahlı Qüvvələrinin 102-ci hərbi bazası qanuni olaraq Ermenistan ərazisində yerləşir. Bazada yerləşən xüsusi təyinatlı qüvvələr, əmr verilsə, Karapetyanı qorumaq üçün xüsusi əməliyyat keçirə bilər. Göründüyü kimi, 102-ci bazanın ən müxtəlif bəhanələrlə qarşidan gələn kritik seçkilərə müdaxiləsi üçün hazırlıqlar başlayıb. Yeri gəlmişkən, rus hərbi bazasının bağlanması tez-tez gündəmə gətirilir. Lakin iki ölkə arasında imzalanmış müqaviləyə görə, 2040-cı ilədək 102-ci baza fəaliyyətini davam etdirməlidir. Martin əvvəldən baş nazir Nikol Paşinyan bildirib ki,

102-ci baza İrəvandakı seçkilərə müdaxilə hazırlığında

Ekspert deyir ki, Moskva kobud güc variantını "B" planı kimi nəzərdə tutsa da, Paşinyanla yola davam edə bilər

Gümrüdəki Rusiya hərbi bazası Ermenistanın Avropa İttifaqına üzvlük niyyətinə həlaliq mane olmur. "Bəli, Ermenistan Avropa İttifaqına üzvlük prosesinə başlamaq üçün qanun qəbul edib. Lakin biz hələ o mərhələdə deyilik ki, Rusiya Silahlı Qüvvələrinin 102-ci bazası bizim görmə sahəmizi bağlasın. Əgər bunu etdiklərini gör-sək, onda necə irəliləmək barədə düşünəcəyik ki, problemlərlə qarşılaşma-yaq", - Paşinyan qeyd edib. Baş nazir Ermenistanın Rusiya ilə münasibətlərini pozmaq kimi bir niyyətinin olmadığını və olmayacağını da vurğulayıb.

Bəs hansı şərait yarana bilər ki, rus hərbiçiləri seçkilərə müdaxilə etsinlər?

Professor Qabil Hüseynli hesab etmir ki, vəziyyət o həddə çatı bilər. Onun fikrincə, Paşinyanın Putinlə zəngləşməsi, mayın 9-da keçiriləcək Qələbə paradında böyük ehtimalla iştirak edəcəyi seçkiqabağı qərar-tiyyə xarakterli addımlardır. "Əgər hadisələr xaoslu şəkildə alınsa, idarəetmə kontrol-dan çıxarsa, Ermenistanda hərbi çevriliş üçün şərait yaransa, rus hərbiçilərinin kamfilyaj olunub erməni ordusu ilə birlikdə hərəkət etməsi mümkündür. Bu halda, Ermenistanda dəyişiklik ola və Rusiya həm öz adamı Karapetyanı xilas edə bilər. Bu gözlənti Ukrayna üçün də var idi, amma Kiyevi tutmaq mümkün olmadı. Ermenistan şübhəsiz ki, zəif bəndir

və Paşinyan bu vəziyyətlə qarşılaşdığı halda çox mü-qavimət göstərə bilməz. Sadəcə, belə bir ssenarini istisna edirəm. Əvvəla, amerikalılar Ermenistanda hakimiyyətə mühafizə edir. Hazırda təbliğat da ondan ibarətdir ki, Rusiyanın adamları "müharibə partiyasıdır" və onlara səs verməklə ermənilər təzədən od-alovun içinə atılacaq. Ona görə Paşinyan-dan narazılıq olsa da, ictimai rəy Rusiyanın namizədlərini dəstəkləmir".

Politoloqa görə, ən vacib məsələ yuxarıda qeyd etdiyi kimi, Putinlə Paşinyan arasında əlaqələrin yaxşılaşmasıdır: "Rusiya kobud güc variantını "B" planı kimi nəzərdə tutsa da, Paşinyanla yola davam edə bilər. Çünki Ermenistan onun dövründə Rusiyanın sanksiyalardan yayınmasında rol oynayır. Razıyam ki, Zəngəzur dəhlizinin ABŞ şirkətinə verilməsi, Avropa İttifaqı ilə bağlı siyasi xətt Moskvanın xoşuna gəlmir. Amma Ermenistan hara qaçır ki? Rusiya üçün itirilməmiş və kiçik dövlətdir. Ona görə də 102-ci bazanın hərəkəti keçməsi yalnız hərbi çevriliş şəraitində ola bilər. Üstəlik, rusların başı Ukraynada möhkəm qarışıqdır. Bir tərəfdən də müttəfiqi İrana hücumlar davam edir. Məncə, iyun seçkilərində Rusiya reallıqla barışacaq".

Mütəxəssisin bildirdiyinə görə, Moskva Ermenistan ərazisini idarə olunan böhran və güc tətbiqi

üçün əməliyyat meydanı kimi görə bilər, amma regiondakı vəziyyət bunu diqqətə etmir: "Paralel olaraq, Rusiya Cənubi Qafqazda itirdiyi mövqeləri geri qaytarmaq niyyətindədir. Amma indi mümkün görünür. Bölgədə eskalasiyalar davam etdikcə Rusiyanın Cənubi Qafqazda təsirini gücləndirmək imkanları məhdud olacaq".

Xatırladaq ki, Ermenistanda yerləşən 102-ci Rusiya hərbi bazası 1995-ci ildə yaradılıb. Baza Rusiya Federasiyasının Silahlı Qüvvələrinin Quru Qoşunlarının tərkibindəki Cənub Hərbi Dairəsinə tabedir. Təxminən 5 min nəfərə yaxın şəxsi heyətə malikdir. Ermenistanın İrəvan və Gümrü şəhərlərində dislokasiya olunur. 102-ci hərbi baza Rusiyanın Ermenistanla münasibətlərində mühüm əhəmiyyət daşıyır və Moskvanın xaricdəki azsaylı hərbi bazalarından biridir. Bu günə qədər baza faktiki olaraq, Ermenistanın Moskvanın diktəsi ilə idarə olunmasına şərait yaradan vacib element rolunu ifa edir. Hərbi baza həm MAXE, həm də gənc çağırışçılarla komplektləşdirilir. Baza ümumilikdə 13 döyüş və 17 təchizat-təminat bölməsindən ibarətdir. Bazada digər silah və hərbi texnika ilə yanaşı, "C-300" zenit-raket kompleksi, "Miq-29" qırıcıları, "Mi-24P" və "Mi-8MT" helikopterləri də var.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Məsəlat"

Pakistan ilk dəfə olaraq Rusiya, Çin, İran və Şimali Koreya ilə yanaşı ABŞ-yə nüvə təhdidli olan ölkələr siyahısına daxil edilib. Musavat.com "Vzqlyad" nəşrinə istinadən xəbər verir ki, kəşfiyyatın hazırladığı sənədə görə, Pakistan raket texnologiyalarını sürətlə inkişaf etdirdiyinə və potensial olaraq qısa müddətdə ABŞ ərazisinə çatma bələcək imkanlara malik olması səbəbindən Vaşinqtonda ciddi narahatlıq yaradıb. Bu səbəbdən İslamabad ilk dəfə olaraq belə bir hesabatda ciddi strateji təhlükə kimi qeyd olunub.

Azərbaycan üçün Pakistan yalnız diplomatik tərəfdaş deyil, həm də açıq şəkildə dəstək verən strateji müttəfiqlərdən biridir. Bu baxımdan, İslamabadın Vaşinqton tərəfindən "riskli ölkələr" sırasına daxil edilməsi Bakının balans siyasətini daha həssas edir.

Qeyd edək ki, Azərbaycan-Pakistan hərbi tərəfdaşlığı Türkiyə ilə birlikdə üçtərəfli formatda da inkişaf edir. Bu əməkdaşlıq regionda təhlükəsizlik və sabitliyin gücləndirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin üzvü Aydın Mirzəzadə "Yeni Müsavat"-da Pakistanın belə bir siyahıda adının yer almasına təəssüfləndiyini dilə gətirdi: "Hesab etmərəm ki, bu "qara siyahı"dır. Sadəcə olaraq, Amerika nüvə silahına malik olan ölkələri diqqətdə saxlayır. Haradasa, hansısa məqamda onu özünə

nə bir təhdid kimi görür. Amma görünən ondan ibarətdir ki, Pakistan heç bir zaman Birləşmiş Ştatlarla, Qərb dünyası ilə düşmən

dan ABŞ-nin həm hakimiyyəti, həm də siyasi dairələri bilməlidir ki, Pakistandan heç bir zaman onlara təhlükə olmayacaq. Bu ölkə

verdiyini heç zaman unutmuruq. Bu həm də dost, qardaş ölkənin münasibətinin bir sübutudur. Eyni zamanda Azərbaycan da Pa-

dir. Baxmayaraq ki, deyilənə görə, Pakistan nüvə silahına sahibdir, heç bir zaman bu silahla heç bir dövlətə təhdid etməyib. Apardı-

nin gedişi ilə paralel olaraq İranla danışıqlarda əsas vasitəçilərdən biri kimi çıxış edirlər. Pakistanın hədəfə alınması Birləşmiş Ştatlardan

ABŞ kəşfiyyatının hesabatı və Azərbaycanın seçimi...

Birləşmiş Ştatlar İslamabadı "riskli ölkələr" siyahısına saldı; ekspert deyir ki, Pakistan hədəfdirsə, növbədə Türkiyə var...

mövqeyində olmayıb. Hakimiyyətlər dəyişib, fərqli insanlar Pakistanı idarə ediblər, amma bu dövlət daim təmkinli, düşünülmüş şəkildə həm öz milli maraqlarını, həm də dünyanın təhlükəsizliyini nəzərdə tutan bir siyasət yürüdü. Bu baxım-

dostuna dostdur, düşmənlərə isə həmişə təmkinlə, problemi sakitcə həll etməyin tərəfdarı olub. Azərbaycan Pakistanla dostluğu yüksək qiymətləndirir. Torpaqlarımız işğalda olduğu zamanlarda İslamabadın bizə hərtərəfli dəstək

kistanın milli maraqlarına hər zaman hörmətlə yanaşan, daim istənilən situasiyada qardaşının yanında dayanan bir ölkə olduğunu dəfələrlə sübut edib. Hesab edirəm ki, qardaş ölkənin adının o siyahıya düşməsi sadəcə texniki bir məsələ-

ği xarici siyasətdə nüvə silahından təzyiq vasitəsi kimi heç vaxt istifadə etməyib. Bunun özü də düşünürəm ki, Pakistanın böyüklüyünün, onun apardığı xarici siyasətin dünya üçün nə qədər əhəmiyyətli olduğu bir göstəricisidir.

Siyasi təhlilçi Sona Əliyevanın fikrincə, Pakistanın Birləşmiş Ştatlar tərəfindən qara siyahıya salınması həzm olunacaq məsələ deyil: "Pakistanın hədəfə alınması o deməkdir ki, bundan sonrakı hədəf Türkiyə olacaq. Bir sözlə, ABŞ-nin əsas hədəflərindən biri də İslam dünyasını tamamilə tərk-silah etməkdir. Hazırda ABŞ diplomatiyasının reallaşdırma bilmədiyi bir sıra məsələləri də Pakistan diplomatiyası reallaşdırır. Müharibə-

daha çox İsrailin hədəfidir. Çünki Hindistan İsrailin müttəfidir. Görünür, Hindistanın baş naziri Modi həmkarı Netanyahu ilə birlikdə olarkən belə bir xəfiş edib. İrandan sonra Pakistanın hədəfə götürülməsi istənilən halda, regiondakı düşüncələri daha çözülməz edəcək. Bu, üçüncü dünya müharibəsinə bənzər bir savaş olacaq. Görünən odur ki, ABŞ-İsrail koalisiyası da məhz buna çalışır. İstənilən halda düşünürəm ki, vəziyyət ciddiləşsə, Azərbaycan və Türkiyə birgə addımlar atacaq, vəziyyətin daha da dərinləşməsinə imkan verməyəcək. Pakistan diplomatiyası İran qədər "mənasız qürur" ritorikasıdan istifadə etməyəcək".

□ **Cavansir ABBASLI,** "Yeni Müsavat"

Rusiyanın kəmfürsətliyi - Xəzərə tam nəzarət istəyir

Ən güclü hərbi donanmaya malik olan Rusiyanın hüquqazidd addımlar ataraq dənizə nəzarəti genişləndirmək imkanı var

İsrailin İranın Xəzər dənizindəki Bəndər Ənzəli limanına zərbə endirərək Rusiya ilə İran arasında dronların, sursatın və digər hərbi təchizatın daşınması üçün istifadə edilən əsas təchizat marşrutunu vurmağı iki mühüm məsələni gündəmə gətirdi. Qeyd edək ki, təsdiqlənmiş peyk görüntülərinə və videolara görə, limanda dəniz bazası, bir neçə gəmi və qayıq, komanda mərkəzi, təmir zavodu və liman infrastrukturuna ciddi zərər vurulub. Ənzəli limanı Xəzər dənizi vasitəsilə sabit əlaqələri nəzərdə tutan "Orta dəhliz" layihəsində mühüm yer tutur. Limana hücum bu layihəni təhlükə altına qoyur. ABŞ-nin Qafqazdakı əsas planları bu dəhlizlə bağlıdır. İranla müharibə səbəbindən Xəzərdə nəqliyyat dəhlizləri dayandırılıb və bu fasilə uzun müddətli ola bilər.

İkinci diqqətçəkən məqam bu hadisə ilə bağlı Rusiya mediasının və bu ölkənin Xarici İşlər Nazirliyinin sözcüsü Mariya Zaxarovanın mövqeyidir. "Təcavüzkarların məsuliyyətsiz hərəkətləri Xəzəryanı dövlətləri hərbi münaqişəyə cəlb etmək riskini yaradır", - deyir o bildirib.

Ekspertlərə görə isə Rusiya narahatdır ki, ABŞ və NATO Qara dənizdə sərbəst hərəkəti indi Xəzərdə də etmək istəyir. O səbəbdən Kremlə yaxın media 12 avqust 2018-ci ildə Aktauda imzalanmış Xəzər dənizinin hüquqi statusu haqqında Konvensiyaya istinad edərək Rusiyanı daha sərt tədbirlər görməyə çağırışlar edir. İddia olunur ki, Rusiya qırıncı-tutucu və AWACS təyyarələri bütün Xə-

zər dənizi üzərindən uçmaq hüququna malikdir. Xəzər Donanması gəmiləri isə İranın ərazi sularının kənarında üz-mək hüququna malikdir. Xəzər dənizinə nəzarəti ələ keçirməklə isə Rusiya heç kime hücum etmir, sadəcə, 2018-ci il konvensiyası çərçivəsində öhdəliklərini yerinə yetirir. Rusiya da Xəzər dənizində eyni şeyi edə bilmir?"

Alyans Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Abutalıb Səmədov "Yeni Müsavat"-a bildirib ki, Aktauda beş Xəzəryanı ölkə tərəfindən imzalanmış Xəzər statusu haqqında Konvensiya qüvvəyə minməyib. Çünki İran hələ də həmin konvensiyanı ratifikasiya etməyib: "Səbəb də aydındır, İran hesab edir ki, onun

payına düşən hissə ədalətli deyil və o, daha çox hissəni almalıdır. Bu səbəbdən Rusiyanın konvensiyaya istinad etməsi tamamilə hüquqazidd bir addım olar. Ancaq yaxşı bilirik ki, bu gün beynəlxalq hüquq zorba dövlətlər tərəfindən dəfələrlə tapdalanıb və yaqın bundan sonra da tapdalanacaq. Onu da nəzərə almalıyıq ki, Xəzər dənizində ən güclü hərbi donanmaya malik olan dövlət Rusiyadır. Onun hüquqazidd addımlar

ataraq faktiki nəzarət elementlərini de-facto genişləndirmək imkanı var. Üstəlik, davam edən müharibədən istifadə edərək Rusiyanın İranı konvensiyanı ratifikasiya etməyə inandırmaq cəhdləri də ola bilər. İran əgər Xəzərin statusu haqqında Konvensiyanı ratifikasiya edərsə, bu, Rusiyanın imkanlarını bir qədər artırır. Əgər İran bu konvensiyanı ratifikasiya etməzsə, onda Rusiya konvensiyada nəzərdə tutulan

tələblərə əməl etmək məcburiyyətindədir. Yeni nəzərə almalıdır ki, Xəzər yalnız sahiləni dövlətlərə məxsusdur, hər ölkənin öz ərazi suları və balıqçılıq zonası var, qalan hissə isə ümumi istifadədədir. Təhlükəsizlik məsələləri kollektiv balans əsasında tənzimlənir. Yeni heç bir dövlət, o cümlədən Rusiya bütün dəniz üzərində nəzarət hüququna malik deyil".

A.Səmədov qeyd etdi ki, Rusiya özünün ərazi su-

ları üzərində sərbəst uçuş həyata keçirə bilər: "Bu, həm də AWACS təyyarələrinə aiddir. Onlar yalnız milli təhlükəsizlik çərçivəsində və öz zonalarında legitim fəaliyyət göstərə bilərlər, digər ölkələrin hava məkanına daxil olarlarsa, bu, artıq gərginlik yaradan amilə çevrilə bilər. Rusiya real olaraq nə edə bilər? Təbiidir ki, Xəzər donanmasının aktivliyini müəyyən qədər artırmaqla, hava patrullarını genişləndirməsi mümkündür, kəşfiyyat və nəzarət imkanlarını genişləndirə bilər. Hətta sahiləni ölkələrə müəyyən siyasi təzyiqlər də göstərə bilər. Ancaq İran tərəfindən təsdiq olunmamış və qüvvəyə minməmiş konvensiyaya istinad edərək Xəzərdə özünün tam nəzarətini təmin etmək üçün praktik addımlar atması hüquqazidd olar və sahiləni dövlətlərlə gərginliklər meydana gəlir. Bu addım Rusiyaya qonşu dövlətlərin onsuz da azalmış etimadını xeyli sarsıtmış olar. Lakin bir daha təkrar eləməyə ehtiyac var ki, dövrümüz beynəlxalq hüququn işləmədiyi və zorba dövlətlərin istədiklərini reallaşdırdığı bir dövrdür və burada da Rusiyanın elə bir həvəyə düşməsi, fərsetdən istifadə edib Xəzər dənizində nəzarətini artırmaq istəməsi tamamilə mümkündür".

□ **Etibar SEYİDAĞA,** "Yeni Müsavat"

Qazaxıstanlı məmurlar Bakıda nə öyrənəcəklər?

31 mart - 10 aprel 2026-cı il tarixlərində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası (DİA) tərəfindən Qazaxıstanın bir qrup dövlət qulluqçusu, Qazaxıstan Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının magistrantları üçün təlim-təcrübə proqramları təşkil olunub.

“Dövlət idarəçiliyində innovativ texnologiyalar” adlı təlim-təcrübə proqramının açılış mərasimində çıxış edən DİA-nın rektoru, akademik Urxan Ələkbərov Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin həyata keçirdiyi innovativ dövlət idarəçiliyi modelinin ölkənin davamlı inkişafında mühüm rol oynadığını xüsusi vurğulayıb.

Rektor qeyd edib ki, Azərbaycanın dövlət idarəçiliyi sahəsində əldə etdiyi təcrübə beynəlxalq səviyyədə maraqlı doğurur və bu kimi təlim proqramları ölkələr arasında təcrübə mübadiləsinin genişlənməsinə xidmət edir.

Qazaxıstanın Azərbaycandakı fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Alim Bayel vurğulayıb ki, dövlət idarəçiliyi sahəsində təcrübə mübadiləsi, birgə təlim proqramları və akademik əməkdaşlıq Qazaxıstanla Azərbaycan arasında əlaqələrin inkişafında mühüm rol oynayır. Onun sözlərinə görə, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası ilə Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası arasında həyata keçirilən bu proqram dövlət qulluqçularının peşəkar inkişafına, müasir idarəetmə biliklərinin artırılmasına və iki ölkə arasında əməkdaşlığın daha da möhkəmlənməsinə xidmət edir.

Daha sonra Qazaxıstandan gələn magistrant - dövlət qulluqçuları Bakıya xüsusi maraqla gəldiklərini, bu kimi proqramların davamlı olacaqlarından əminliklərini ifadə ediblər.

Xatırladaq ki, təlim proqramı çərçivəsində iştirakçılar üçün dövlət idarəçiliyində rəqəmsal transformasiya, qanunvericilik fəaliyyətində rəqəmsallaşma, gender bərabərliyi siyasəti, turizm siyasəti, ekoloji idarəetmə, insan hüquqları, dövlət suverenliyi və beynəlxalq münasibətlər kimi mövzularda mühazirələr və təqdimatlar təşkil olunacaq. Həmçinin, proqram çərçivəsində iştirakçıların Milli Məclis, ASAN İnnovasiya Mərkəzi, İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzi, Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzi, Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi və digər dövlət qurumlarına səfərləri nəzərdə tutulub.

Nazirlər Kabinetinin 2025-ci ildə fəaliyyəti haqqında hesabatına görə, “Azərbaycan Respublikasının 2027-2030-cu illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası”nda Bakıdakı universitetlərin köçürülməsi və bölgələrdə yeni universitetlərin açılması məsələsi öz əksini tapacaq. Hazırda müzakirə mərhələsində olan “Azərbaycan Respublikasının 2027-2030-cu illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası” layihəsində müvafiq illər üzrə müəyyən tədbirlərin görülməsi nəzərdə tutulub. Eyni zamanda bölgələrdə yeni universitetlərin tikintisi məsələsinə aidiyyəti sifarişçi təşkilatların əsaslandırılmış təklifləri təqdim olunduğu təqdirdə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2024-cü il 20 dekabr tarixli 257 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası Dövlət İnvestisiya Programının tərtibi, icrası monitorinqi və qiymətləndirilməsi Qaydaları”nın tələblərinə uyğun büdcənin imkanları çərçivəsində prioritetlik əsasında baxılacaq.

Bu kontekstdə paytaxtda yerləşən hansı ali təhsil müəssisələrinin regionlara köçürülməsinə və hansı təmayüldən olan yeni universitetlərin açılmasına ehtiyacın olması məsələsi gündəmə gəlir.

Ekspertlərə görə, köçürülmə prosesi ixtisaslaşma və regionun potensialı pa-

Hansı ali məktəblər hansı

şəhərlərə köçürüləcək - ilkin siyahı

Ekspertlərə görə, köçürülmə prosesi ixtisaslaşma və regionun potensialı paralelliyi əsasında həyata keçirilməlidir

qayit sənaye zonasına və ya gələcəkdə Qarabağın sənaye mərkəzlərinə (məsələn, Ağdam) yaxın yerləşdirilməsi məqsəduyğun ola bilər. Kənd təsərrüfatı və aqrar profilili müəssisələr regionlarda yerləşməlidir. Bu müəssisələr Gəncə ilə yanaşı, Lənkəran, Quba-Xaçmaz və digər zonalarla daha sıx integrasiya olunmalıdır. Ələt Azad İqtisadi Zonası və Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı ətrafında logistika və nəqliyyat üzrə ixtisaslaşmış ali məktəb şəhərciklərinin (kampusların) yaradılması məqsəduyğundur.

Mövzu ilə bağlı təhsil mütəxəssisi Elçin Əfəndi “Yeni Məşavət”ə danışib. Mütəxəssisin fikrincə, Bakı şəhərində fəaliyyət göstərən bəzi ali təhsil müəssisələrinin mərhələli şəkildə bölgələrə və ya paytaxta yaxın ərazilərə köçürülməsi fikri xüsusilə tələbə kontingenti yüksək olan universitetləri əhatə edir: “Eyni zamanda şəhərin mərkəzində yerləşərək sıxlığa və infrastruktur yüklənməsinə səbəb olan ali məktəblərin paytaxtdan kənara çıxarılması əsas prioritetlərdən biri kimi müəyyən edilib.

Bu qərarın arxasında duran əsas ideya ölkə prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə hazırlanan və 2050-ci ilə qədər Bakının yenidən qurulmasını nəzərdə tutan Baş Plan çərçivəsində formalaşıb. Həmin strategiyada ali təhsil müəssisələri üçün xüsusi universitet şəhərciklərinin yaradılması planlaşdırılır. Bu şəhərciklər yalnız tədris binalarından ibarət olmayacaq, eyni zamanda tələbə yataqxanaları, müasir laboratoriyalar, elmi-tədqiqat mərkəzləri və sosial infrastruktur obyektlərini də özündə birləşdirəcək. Məqsəd universitetləri bir məkanda cəmləşdirmək, vahid akademik mühit formalaşdırmaq və təhsilin keyfiyyətini yüksəltməkdir”.

Təhsil mütəxəssisi paytaxtdan köçürüləcək universitetlərin adlarını da açıqlayıb: “Bunlar Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti, Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti, Azərbaycan Texniki Universiteti, Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti, eləcə də Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti ola bilər. Eyni zamanda şəhər mərkəzində fəaliyyət göstərən bəzi özəl ali təhsil müəssisələrinin də paytaxtdan kənarda yerləşən kampuslara köçürülməsi mümkündür.

Bu universitetlərin vahid kampus şəklində fəaliyyət göstərməsi həm tədris keyfiyyətinin artmasına, həm də tələbələrin sosial həyatının daha sistemli təşkilinə imkan yaradacaq. Digər tərəfdən, onların Şamaxı və digər regionlara köçürülməsi həmin bölgələrin inkişafına mühüm töhfə verə bilər. Beləliklə, bu təşəbbüs həm paytaxtın urbanistik problemlərinin həllinə, həm də regionların balanslı inkişafına xidmət edən strateji addım kimi qiymətləndirilə bilər”.

İqtisadçı Natiq Cəfəri isə qeyd edib ki, işğaldan azad olunmuş bir neçə şəhəri tələbə şəhərciyinə çevrilmək mümkündür: “Bu, yalnız təhsil sahəsinin inkişafına deyil, eyni zamanda Qarabağ bölgəsinin məskunlaşmasına, iqtisadi aktivliyin artmasına və ümumilikdə regionun sosial həyatının canlanmasına mühüm töhfə verə bilər. Paralel olaraq, bu addım Bakının üzərindəki demoqrafik və infrastruktur yükünün azaldılması baxımından da əhəmiyyətli rol oynaya bilər. Burada əsas məsələ yalnız universitetlərin köçürülməsi ilə məhdudlaşmır. Söhbət tam mənada müasir standartlara cavab verən tələbə şəhərciklərinin, kampusların yaradılmasından gedir. Yəni bu, sadəcə universitet binasının başqa

əraziyə köçürülməsi deyil, bütöv bir akademik-ekosistemin formalaşdırılması deməkdir. Təbii ki, belə genişmiqyaslı layihələrin həyata keçirilməsi ciddi maliyyə vəsaiti tələb edir. İnfrastrukturun sıfırdan qurulması, kommunikasiya xətlərinin çəkilməsi, müasir təhsil mühitinin yaradılması və yaşayış üçün əlverişli şəraitin təmin olunması böyük investisiya tələb edən prosesdir. Bu səbəbdən layihənin qısa müddətdə tam reallaşdırılması real görünür. Çox güman ki, bu proses mərhələli şəkildə, bir neçə il ərzində həyata keçiriləcək.

Məhz bu baxımdan, planlı və addım-addım yanaşma daha məqsəduyğun hesab edilə bilər. Xüsusilə Xankəndi, Ağdam və Füzuli kimi şəhərlərin tələbə şəhərciklərinə çevrilməsi bu baxımdan diqqət çəkən variantlardır. Bu şəhərlərin coğrafi mövqeyi, yenidənqurma imkanları və strateji əhəmiyyəti nəzərə alınaraq, burada müasir universitet kampuslarının yaradılması mümkündür. Belə bir yanaşma həmin ərazilərin sürətli məskunlaşmasına, yeni iş yerlərinin yaranmasına, xidmət sektorunun inkişafına və ümumilikdə Qarabağ iqtisadiyyatının dirçəlməsinə güclü təkan verə bilər”.

✎ **Xəlida GƏRAY,**
“Yeni Məşavət”

ABŞ-la müharibə Zəngəzur dəhlizinin açılmasına ciddi təhlükə yaradacaq, çünki İran bu dəfə daha israrla Trampın adı keçən layihənin reallaşmasına qarşı çıxacaq. “Yeni Müsavat” bildirir ki, bəzi yerli ekspertlər hələ sonu bölli olmayan İran müharibəsinin mümkün nəticələri haqda danışarkən bu variantı da istisna etmirlər.

ABŞ-yə icarəyə veriləcək 42 km-lik zolaqda hansısa gərginliklərin yaranmayacağına da təminat yoxdur. 99 illik ABŞ-yə icarəyə verilən “Tramp marşrutu”nu “TRIPP Development” şirkəti idarə edəcək və onun 74 faizi ABŞ-yə məxsus olacaq. 49 ildən sonra müqavilə daha 50 il uzadılacaq, Ermənistanın payı 49 faizə çatacaq, lakin nə-

acığını “Tramp marşrutu”ndan çıxı bilərmə?

Deputat Sahib Aliyev “Yeni Müsavat”a açıqlamasında bildirdi ki, İran bu savaştan ancaq bir halda hərbi potensialını tam itirməmiş çıxı bilərdi, əgər rejim vaxtında, yeni 5-10 günə çöxsə idi: “Bu, baş vermədi. Ona görə də düşünürəm ki, daha İrana Zəngəzur dəhlizi-

məkdir ki, 90 milyon əhalisi olan İranı işsizlik problemi gözləyir. Həmin müəssisələri bərpa etmək üçün onilliklər lazım gələcək. İndinin özündə İranda ərzaq qıtlığı və bahalaşma prosesi gedir”. **E.Şahinoğlunun fikrinə, bütün bunlar varkən, İranda rejimin müharibədən sonra “Tramp yolu”na qarşı təxribatlar üçün təqəti qalmaqacaq. Ancaq analitikin sözlə-**

Paşinyan bu gün Moskvaya gedir

Rusiya Prezidenti Vladimir Putin aprelin 1-də Moskvada Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanla danışıqlar aparacaq.

Bu barədə Kremlin mətbuat xidməti xəbər verir. Bildirilir ki, danışıqlar zamanı Putin və Paşinyan geniş spektrli məsələləri, o cümlədən Cənubi Qafqaz regionunda iqtisadi əməkdaşlığın və nəqliyyat-logistika əlaqələrinin inkişafını müzakirə edəcəklər.

“Rusiya-Ermənistan strateji tərəfdaşlıq və müttəfiqlik münasibətlərinin, Avrasiya məkanında integrasiya əməkdaşlığının cari vəziyyətini və perspektivlərini, eləcə də regional gündəliyin aktual məsələlərini, xüsusən də Cənubi Qafqazda iqtisadi və nəqliyyat-logistika əlaqələrinin inkişafını müzakirə etmək planlaşdırılır”, - məlumatda qeyd olunub.

Ararat Mirzoyan dəbdəbəli həyat sürür

Ermənistanın xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan dəbdəbəli həyat tərzini sürür.

Bu iddia ilə Ermənistan KİV-i çıxış edib. Red Line teleqram kanalı yazıb ki, Ararat Mirzoyan kifayət qədər dəbdəbəli həyatı ilə seçilir.

“Mirzoyan bahalı paltarlar geyinir: elit Brunello Cucinelli brendindən yun gödəkçə, Avropa onlayn mağazalarında qiyməti 5955 dollar və ya 2 milyon dramdan çox olan jilet və s...”

Bildirilir ki, hakimiyyətə gələndə qədər o, artıq təxminən 112 milyon dram dəyərində elit daşınmaz əmlak almağı bacarmışdı.

Məlumatla görə, 2024-cü ildə Mirzoyanın həyat yoldaşı Qohar Abajyan Almaniyanın Michael Schmidt avtomobil satıcısından 39.405,46 avroya 2024-cü il BMW avtomobili alıb.

“Maraqlıdır, təxminən 4 illik erməni təqaüdcüsünün pensiyası dəyərində jilet geyinən Ararat Mirzoyan nə düşünür: Ermənistanda korrupsiya varmı, yoxsa yox? Yoxsa o, bu jilet kreditlə alıb?”, - deyər mətbuat xarici işlər naziri haqda sual edib.

Nazirin Avropada ailəvi istirahətdən çekilən şəkilləri dəfələrlə erməni sosial şəbəkələrində müzakirələrə səbəb olub.

ABŞ-nin elit hərbi birləşmələrindən olan 82-ci hava-dəsant diviziyasının ilk bölmələri Yaxın Şərqlə çatıb.

ABŞ-nin elit hərbi birləşmələrindən olan 82-ci hava-dəsant diviziyasının ilk bölmələri Yaxın Şərqlə çatıb.

Bu barədə “Reuters” agentliyi məlumat yayıb. Bildirilib ki, bölgəyə göndərilən qüvvələr ön dəstə xarakteri daşıyır. Onların tərkibinə 1-ci briqada döyüş qrupu - “Devil Brigade”, eləcə də qərargah zabitləri, rabitə və logistika bölmələri daxildir.

Məlumatla görə, hərbiçilərə hələlik konkret tapşırıq verilməyib. Lakin onların bölgəyə yerləşdirilməsi İran ərazisində mümkün quru əməliyyatı ilə bağlı yayılan xəbərlər fonunda baş verir.

Qeyd edək ki, daha əvvəl regiona 3 mindən çox ABŞ dəniz piyadasının göndərildiyi də açıqlanmışdı.

Zəngəzur dəhlizinin savaştan sonrakı taleyi: davam, yoxsa..?

İran ABŞ-nin acığını “Tramp marşrutu”ndan çıxı bilərmə?; ekspertlərdən açıqlamalar

İddialara görə, İran bu savaştan qismən gücünü qoruyaraq çıxarsa, sərhədinə yaxın yerdə Amerikanın projesinin reallaşmasına əvvəlkindən daha artıq qarşı çıxacaq. Hətta “qırmızı xətti”ni müdafiə etmək üçün daha israrlı olacaq.

Bu arada, hətta İranla savaştan səbəbləri sırasında Zəngəzur dəhlizi ətrafında geosiyasi rəqabətin olduğu da göstərilir. Türkiyə mediasının yazdığına görə, bu savaştan səbəbləri sırasında Rusiyadan və ya İrandan asılı qalmadan Mərkəzi Asiyaya çıxış verən Zəngəzur dəhlizi də var.

Qeyd edək ki, İranda rejimin, xüsusilə də SEPAH-ın və radikal siyasətlərin Zəngəzur dəhlizi - Tramp marşrutuna qıcıqı yeni məsələ deyil. Hətta ötən ilin 8 avqust razılaşmasından, yeni marşruta Trampın adının verildiyi Vaşinqton anlaşmasından əvvəl də İrandan təhdidlər səslənirdi və bəzi rəsmilər Zəngəzur dəhlizinin Ermənistanın da ziyanına olduğu barədə iddialar səsləndirirdilər. Lakin rəsmi İrəvan Zəngəzur dəhlizindən nəinki Ermənistanın, hətta İranın da faydalanacağı barədə mövqelər səsləndirəndən sonra İran bəyanatlarının “doza”sını müəyyən qədər azaltmalı oldu. Lakin körfəz ölkələrində ABŞ-nin maraqlarının hədəfə alınması fonunda

zərər paketi (51 faiz) yenə də amerikalılarda qalacaq. Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan bir müddət öncə demişdi ki, “Tramp marşrutu” (TRIPP) layihəsinin həyata keçirilməsi İranda baş verən hadisələr səbəbindən gecikə bilər. O, keçirdiyi son brifinqdə bildirib ki, hazırda TRIPP ABŞ administrasiyasının prioritetləri sırasında deyil. N.Paşinyan tikinti işlərinin ilin ikinci yarısından başlanılacağını desə də, görünür, İran müharibəsi Ermənistanı çəkindirir.

Ermənistanda fəaliyyət göstərən Amerika Universitetində (American University of Armenia) gözlənilmədən təhlükəsizlik səbəbi ilə nəzərdə tutulan dərslərin ləğv olunması və tədris prosesinin müvəqqəti olaraq onlayn rejimə keçirilməsi də Ermənistanın ehtiyatlandırılmasının göstəricisidir. Universitet rəhbərliyi bildirib ki, bu addım İranın Qərbi Asiya və Yaxın Şərqlə yerləşən Amerika ali məktəblərinə qarşı mümkün təhdidləri ilə bağlı yayılan məlumatlar fonunda atılıb. Bu mənada İranın Arazboyu ərazilərdə həyata keçirilməsi gözlənilən işlərə sakit yanaşacağı inandırıcı görünür.

Ekspertlərimiz Zəngəzur dəhlizi - Tramp marşrutuna İrandan təhdidlərlə bağlı nələr düşünür? İran ABŞ-nin

nə maneçilik törətmək şansı buraxılsın. Ancaq o şans buraxılsa və hətta ABŞ Ermənistanından keçən hissəsi ilə bağlı planlarından imtina etsə belə, dəhliz açılacaq. Hörmüz boğazı üzərində nəzarəti ələ almaq üçün canlı qüvvə itkisinə belə hazır olan bir dövlətin digər strateji xarakterli kommunikasiya xəttində pay və söz sahibliyindən vaz keçəcəyi isə qətiyyətlə ağılabatan deyil.

“Atlas” Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri, politoloq Elxan Şahinoğlu bildirdi ki, ABŞ-nin İrana qarşı müharibənin necə bitməsindən asılı olmayaraq, Tehranın “Tramp yolu” kimi adlandırılan Zəngəzur dəhlizinə əngəl yaradacağını ehtimal etmir: “İranda rejim müharibədə məğlub olmayaraq varlığını qorusa belə, elə vəziyyətdə olmayacaq ki, Cənubi Qafqazın və Mərkəzi Asiyanın dünya bazarlarına çıxışını təmin edən layihəyə mane ola bilsin. Əlbəttə, layihənin adı “Tramp yolu” olduğuna görə, bu, İranın mühafizəkar dairələrində əvvəlki kimi narahatlıq yaradacaq. Ancaq müharibə bitdikdən sonra İranda rejim ilk növbədə ölkə iqtisadiyyatını və sosial həyatı normallaşdırmaq barədə düşünməlidir. Bu isə asan olmayacaq. Çünki ABŞ və İsrail İrana bombardmanların sırasında hərbi mərkəzlərlə yanaşı, sənaye müəssisələrinə də zərbələr vurublar. Bu isə o de-

rinə görə, buna baxmayaraq, SEPAH generallarından məntiqsiz qərarlar da gözləmək mümkündür: “Məsələn, Türkiyə İrana qarşı müharibəni dayandırmaq üçün əlindən gələni edir, İsraili lənətləyir, ABŞ-ni sərt tənqid edir, bunun əvəzinə SEPAH Türkiyə ərazisinə 4-cü raketini atıb. Halbuki İran Prezidenti Məsud Pezeşkiyan bir neçə gün əvvəl Türkiyə Prezidenti Ərdoğanla türk dilində minnətdarlığını bildirmişdi. Məsud Pezeşkiyan X hesabında regionda davam edən böhran fonunda tutduğu mövqeyə görə Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanla bu sözlərlə təşəkkür etmişdi: “Əziz qardaşım Rəcəb Tayyib Ərdoğanın təcavüzkar sionist rejimi qınamaq məsələsində qətiyyətliliyi mövqeyi təqdirəlayiqdir. Qardaş türk milləti uzun illərdir İslam ümməti ilə həmrəylikdə mühüm rol oynayıb. Bu yolu davam etdirəcəyik”. Aydındır ki, Məsud Pezeşkiyan səlahiyyət sahibi deyil, ölkə SEPAH generalının nəzarətidir. Həmin general isə düşməni dostla qatib ələmi ələyə bürüməyə çalışır”. Politoloq digər məqamda da diqqət çəkdi: “Məsud Pezeşkiyan mart ayında iki dəfə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə telefonla danışdı və hər dəfəsində ölkəmizə minnətdarlığını ifadə edib. Bunun ardınca, İranın xarici işlər naziri Abbas Əraqçi humanitar yardıma görə Azərbaycanla təşəkkür edib. Onun da Azərbaycan dilində X hesabında yazdığı cümlələr minnətdarlıq hissi ilə boldur. “Azərbaycan hökumətinə və xalqına humanitar yardımlarına görə, eləcə də digər ölkələrin yardımlarının çatdırılması üçün yaradılmış şəraitə görə təşəkkürümü bildirirəm” - yazan İranlı diplomat çətin günlərdə nümayiş etdirilən bu dəstək, İran və Azərbaycan xalqlarını birləşdirən ortaqlıq mədəniyyəti söykəndiyini vurğulayıb. SEPAH generalı isə eyni məntiqdən çıxış etmirlər. Həmin generallar anlamalıdır ki, gələcəkdə “Tramp yolu”nun tikintisini əngəlləmək istəsələr, qarşılarında daha böyük güc görəcəklər”.

□ **Elşad PAŞASOY,**
“Yeni Müsavat”

Kəçmiş milli təhlükəsizlik naziri Eldar Mahmudov və onun oğlu Anar Mahmudovun adı son illər Azərbaycanda bir sıra qalmaqallarda hallanır. Həmin qalmaqalların mərkəzində isə MTN dövründə formalaşmış iqtisadi və mənzil şəbəkəsi dayanır. Bu şəbəkənin əsas istiqamətləri - mənzil və torpaq payları, ticarət mərkəzləri, bazarlar və müxtəlif biznes obyektləri - illərdir ki, ictimaiyyətin diqqət mərkəzindədir.

2025-ci ilin mart ayında yenidən gündəmə gələn qalmaqalın başlanğıcı 2006-cı ilə gedib çıxır. "Dolçasaray" MMC-dən verilən məlumata görə, keçmiş nazirin və oğlunun adından bir şəxs Bakıda yerləşən MTK-nın ofisinə gəlib və tikilməkdə olan mənzillərə dair müqavilələr götürüb. Bir neçə gün sonra isə əvvəl Fərhad Məlikov, sonradan Anar Mahmudovun adına tərtib olunmuş müqavilələr MTK-ya təqdim olunub. Lakin ortada rəsmi ödəniş sənədləri - bank çekləri, mədəxil orderləri və protokollardan çıxarışlar - mövcud olmayıb. MTK rəhbərliyi bildirir ki, heç bir ödəniş edilmədən mənzil iddiası qaldırmaq açıq-aşkar mənimsemə cəhdidir. 2015-ci ildə Eldar Mahmudov vəzifədən uzaqlaşdırıldıqdan sonra Anar Mahmudovun nümayəndələri ödəniş edilmədiyi üçün mənzillərdən imtina etdiklərini bildiriblər, lakin müqavilələr geri qaytarılmayıb. Nəticədə 2020-ci ildə Yasamal Rayon Məhkəməsi həmin müqavilələri ləğv edib, mənzillər başqa vətəndaşlara satılıb. Lakin 2025-ci ildə Anar Mahmudov yenidən məhkəməyə müraciət edərək həmin mənzillərin boşaldılmasını tələb edib. Hazırda üç ailə - o cümlədən körpə uşaqları olan vətəndaşlar - qanuni olaraq aldıkları mənzillərdən çıxarılmaq təhlükəsi ilə üz-üzədir.

"MTN işi"nin daha böyük

Eldar Mahmudovun oğlunun adı yeni qalmaqalda

"Mahmudovçu"lar vaxtilə MTK layihələrində mənzilləri bir qəpik ödəmədən və ya "su qiymətinə" adlarına rəsmiləşdiriblər - o işlərdən biri məhkəmə çekişməsində...

Anar Mahmudov

epizodlarından biri isə Bakının Qaradağ rayonunda yerləşən "Karvansaray" ticarət mərkəzidir. Sahibkarların iddiasına görə, kompleksin tikintisi başa çatmaq üzrəyken MTN əməkdaşları mağazaların böyük hissəsini tələb edib və əks təqdirdə müxtəlif yoxlamalar, saxta borc iddiaları ilə təzyiq göstəriblər. İstintaq materiallarına görə, 20 milyon manatlıq layihənin payları faktiki olaraq MTN qrupunun nəzarətinə keçib. Araşdırmalar göstərir ki, MTN qrupunun təsiri yalnız mənzil və

ticarətlə məhdudlaşmır. "Mahmudovçu"lar "8-ci kilometr bazarı"nı, topdansatış anbarlarını, müxtəlif MTK layihələrində mənzilləri 1 qəpik ödəmədən və ya "su qiymətinə" adlarına rəsmiləşdirib mənimseyirdilər. Torpaq sahələri və kommersiya obyektləri də "mahmudovçu"ların maraq dairəsində idi. Perspektivli ərazilərdə geniş torpaq sahələrinin ələ keçirilməsi də sıradan hala çevrilmişdi. Bütün bu sahələrdə fəaliyyət mexanizmi eyni idi: təzyiq, hədə-qorxu, saxta

borclar və "krişa" sistemi vasitəsilə əmlak və paylar ələ keçirilirdi.

Tanınmış vəkil Cavad Cavadov "Yeni Müsavat"a deyib ki, Eldar Mahmudovun general rütbəsi daşımış idarə rəisləri, polkovnik rütbəsi daşımış şöbə rəisləri uzunmüddətli həbs həyatı yaşadıkları bir vaxtda, onun azadlıqda qalması suallar doğurur: "'MTN işi"ndə "Dolçasaray", "Karvansaray" və digər epizodlar yalnız ayrı-ayrı qalmaqallar kimi qiymətləndirilə bilməz. Burada söhbət Azər-

baycanın təhlükəsizlik orqanlarının dövlət səlahiyyətlərini geniş iqtisadi maraqlara çevirməsi və sistemli şəkildə formalaşmış cinayətkar şəbəkədən gedir. MTN dövründə dövlət resurslarının və səlahiyyətlərinin özəl maraqlara xidmət etdiyini göstərən bu faktlar hüquqi və iqtisadi mühitin pozulmasının, şəffaflığın olmamasının nəticəsidir. Eldar Mahmudov və Anar Mahmudovun ətrafında formalaşmış şəbəkə yalnız bir neçə mənzil və ticarət obyektindən ibarət deyil. Bu, uzun illər boyunca planlı şəkildə genişlənmiş və müxtəlif sahələri əhatə edən iqtisadi imperiyadır. MTN-in vəzifə səlahiyyətləri, yoxlamalar, saxta borc iddiaları və digər təzyiq mexanizmləri vasitəsilə obyektlərə sahib olmaq üsulu müasir hüquq sistemində qəti qadağan olunmuş əməliyyatlardır. Bu, həm də bir dövlət qurumunun kriminal struktura çevrilməsinin ən açıq nümunəsidir. Ən önəmli məqam isə odur ki, bu şəbəkə yalnız iqtisadi itkilərlə məhdudlaşmayıb. Burada hüquq və ədalət prinsipləri də ayaq altına atılıb. MTK-larda mənzillərin qanunsuz iddia olun-

ması, ticarət mərkəzlərində və bazarlarda sahibkarların təzyiq altında qalıb əmlaklarını itirməsi sırası vətəndaşların həyatına və hüquqlarına ciddi zərbə vurub. Bu, həm də dövlət orqanlarının funksiyasının pozulmasının cəmiyyətdə yaratdığı uzunmüddətli sosial zərərdir".

Cavad Cavadov deyib ki, hüquqi baxımdan belə halların açılması və istintaq materiallarının ictimailəşməsi cəmiyyət üçün vacib dərslərdir: "Sistemli korrupsiya və səlahiyyətlərin sui-istifadəsi yalnız bir neçə ailəni yox, bütün iqtisadi mühiti təhlükə altına qoyur. Hüquqi dövlətin təməl prinsipləri pozulduqda, vətəndaşların əmlak hüquqları, sahibkarlıq mühiti və sosial etimad ciddi risk altına düşür. "Dolçasaray" MTK, "Karvansaray" Ticarət Mərkəzi epizodları eyni zamanda ölkədə şəffaflıq və hesabatlılıq mexanizmlərinin gücləndirilməsinin nə qədər vacib olduğunu göstərir. Dövlət qurumlarının hər bir səlahiyyətini ictimai nəzarət və hüquqi çərçivələr daxilində həyata keçirməsi, iqtisadi və sosial sabitliyin qorunması üçün həyati əhəmiyyət kəsb edir. Nəticə etibarilə, MTN dövründə formalaşmış bu iqtisadi və hüquqi şəbəkə yalnız keçmişin qalığı deyil, həm də gələcəkdə dövlət qurumlarının səlahiyyətlərini sui-istifadədən qorumaq üçün ciddi dərslərdir. Cəmiyyət, hüquq-mühafizə orqanları və media birgə şəkildə şəffaflığı təmin etməli, belə mexanizmlərin yenidən formalaşmasının qarşısını almalıdır".

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
"Yeni Müsavat"

İnternet oğurluğu, yoxsa kələk?

Müasir texnologiya saniyədə 46 GB-a qədər sürət vəd etsə də, istifadəçilər ödəniş etdiyi internet paketlərinin sürətinə çata bilmir

Bu gün internet olmadan yaşamaq demək olar ki, mümkün deyil. Statistik məlumatlara görə, dünyada 5,56 milyarddan çox insan hər gün internetdən istifadə edir. Hətta 40 min fut yüksəklikdə uçan təyyarələrdə belə artıq internet mövcuddur. Maraqlı fakt isə odur ki, bir çoxlarının düşündüyünün əksinə olaraq, Wi-Fi "Wireless Fidelity" sözlərinin qısaltması deyil - bu termin sadəcə "Hi-Fi" anlayışından ilhamlanaraq yaradılmış cəlbədicidir.

Ajans.az xəbər verir ki, müasir Wi-Fi 7 texnologiyası saniyədə 46 GB-a qədər sürət vəd etsə də, istifadəçilərin böyük əksəriyyəti ödəniş etdiyi internet paketlərinin

məhdudiyyətlərinə görə bu sürətlərə çata bilmir. Əksər hallarda internet zəif işləyənə də günah Wi-Fi-də axtarılır,

lakin əslində Wi-Fi sadəcə interneti ev daxilində paylayan vasitədir.

Mütəxəssislər bildirir ki,

hətta yüksək sürətli internet paketinə keçmək belə problemi tam həll etməyə bilər. Routerin köhnə olması, yan-

lış yerləşdirilməsi və digər texniki amillər internet sürətinə ciddi təsir göstərir.

Routerin yerini dəyişin: Routeri evdə mərkəzi və açıq bir nöqtədə yerləşdirmək signalın keyfiyyətini xeyli artırır. Divarlar, qapılar və məişət texnikası signalı zəiflədir. Routerin döşəmədə, mətbəxdə, şkafın içində və ya güzgüyə yaxın yerləşdirilməsi tövsiyə olunmur. Yerini dəyişmək mümkün deyilsə, Wi-Fi gücləndiricilərindən istifadə etmək olar.

Fərqli kanala keçin: Müasir routerlər adətən 2.4 GHz və 5 GHz kanallarını dəstəkləyir. 2.4 GHz daha geniş əhatə dairəsi, 5 GHz isə daha yüksək sürət təqdim edir. Router parametrlərindən kanalı əl ilə dəyişmək sürətə müsbət təsir göstərə bilər.

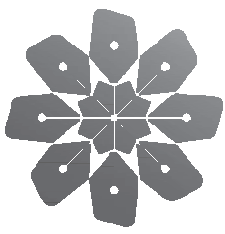
Routeri yeniləyin: Köhnə routerlər müasir texnologiyaları dəstəkləmir. Daha yeni modelə keçmək və ya internet provayderindən route-

rin dəyişdirilməsini istəmək problemi həll edə bilər. Alternativ olaraq, ikinci router və ya Mesh Wi-Fi sistemi də istifadə oluna bilər.

Mikroproqramları yeniləyin: Routerlər də digər cihazlar kimi proqram yeniləmələrinə ehtiyac duyur. İstehsalçının rəsmi saytından son firmware versiyasını yükləmək və quraşdırmaq performansını yaxşılaşdırır. Lazımsız cihazları ayırın: Router texniki olaraq çoxlu cihazı dəstəkləyə bilər, real şəraitdə aktiv qoşulan cihazların sayı artdıqca sürət azalır. İnternetdən istifadə etməyən cihazların Wi-Fi-sini söndürmək bant genişliyini azad edir və sürəti artırır.

Mütəxəssislər vurğulayır ki, Wi-Fi sürətini artırmaq üçün texnologiya ilə ayaqlaşmaq vacibdir, lakin bu, yalnız mövcud internet paketinin imkanlarına uyğun olduqda effektiv nəticə verir.

□ **"Yeni Müsavat"**

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Ekologiya

YENİ ÜSAVAT
N 12 (8861) 1 aprel 2026

Ekologiya və ətraf mühitin mühafizəsi

Başa çatmaqda olan mart ayı çox yağıntılı keçdi. Son günlər aramsız yağışlar hətta şəhəri iflic vəziyyətinə qoydu. Mütəxəssislərin rəyinə görə, mart ayında Azərbaycan ərazilərinə normadan artıq yağıntı düşüb.

Bəs biz bunun fəsadını daha çox görəyik, yoxsa fədasını? Ekspertlər deyir ki, dədə-babadan yaz yağışı xeyir-bərəkət sayılıb. Fevral-mart aylarının yağıntılı keçməsinin tək bir ziyanı var ki, kəndlərdə hərəkət çətinliyi yara-
dır. Necə deyirlər, hamı palçıq əlinə qalır. Amma bu aylarda yağın yağışların saymaqla qurtarmayan xeyri var.

Məsələn, fevralda, martda yağıntının bol düşməsi otlaq sahələrinə can verir. Belə vəziyyətdə adətən martın sonu-aprəlin əvvəli öyrüş sahələrində ot "dizə çıxır". Ona görə də bu yaz fermerlərin öyrüş qayğıları xeyli azalacaq. Bu da o deməkdir ki, fermerlərin həzrlədiyi məhsulda maya dəyəri aşağı düşəcək.

Bundan başqa, fevralda və martda yağıntının çox düşməsi su bolluğu yaradır. Nəzərə alaq ki, son illərdə ölkəmiz ciddi su qıtlığı yaşayırdı. Amma bu il yəqin ki, belə olmayacaq. Ölkəmizdəki bütün su tutarlarda və su anbarlarında lazımı qədər ehtiyat yığılıb. Bu da məsələnin digər müsbət tərəfidir.

Son illərdə fevral-mart ayları quraqlıq keçirdi. Əvəzində isə aprel-may ayları küləkli və yağıntılı olurdu. Bu da təkəcəkin sahələrini məhv etmirdi, həm də ağacların barına ciddi ziyan vururdu. Nəticədə, meyvə az olurdu.

Əgər aprel ayı az yağıntılı və az küləkli keçsə, onda bu il meyvəni yığib-yığışdırmaq olmayacaq. Bundan əlavə, indiki yağışlar dəmyə əkinlərə can verir. Ona görə də fevral və mart aylarının yağıntılı keçməsi komfortumuzu bir qədər pozsa da, iqtisadi həyatımıza çox böyük töhfə verəcək.

Ekoloq Rövşən Abbasov Musavat.com-a açıqlamasında qeyd edib ki, bu cür intensiv, normadan artıq yağın yağışlar sonrakı aylarda quraqlığa səbəb ola bilər: "Mart ayı üzrə yağıntı norması təxminən 23-25 mm təşkil edir və artıq bu normanın iki qatından da çox yağıntı müşahidə olunubsa, bu, əlbəttə ki, yağıntıların həm ay daxilində, həm də il ərzində paylanması ciddi dəyişikliklərin baş verdiyi-

Yağışdan çıxıb, yağmura düşsək...

Güclü yağışlardan sonra məhsul bolluğu olacaq, yoxsa quraqlıq?

ni göstərir. Adətən aylıq normalar bir neçə dəfə üstələndikdə sonrakı aylarda quraqlıq hallarının müşahidə olunması ehtimalı artır. Bunun əsas səbəbi yağıntıların qeyri-bərabər paylanması və nəticədə ekstremal hava hadisələrinin baş verməsidir. Bu cür vəziyyətlər iqlim dəyişmələrinin əsas təzahürlərindən biri kimi

xarakterizə oluna bilər. Çünki iqlim dəyişmələri təkəcə temperaturun artması və ya azalması ilə məhdudlaşmış, eyni zamanda ekstremal təbiət hadisələrinin intensivliyinin və tezliyinin dəyişməsi ilə də müşayiət olunur".

Ekoloq deyib ki, bəzən aylıq deyil, hətta illik yağıntı normasının böyük bir hissəsi

si çox qısa müddət ərzində düşür, ilin qalan dövründə isə kəskin quraqlıq yaşanır: "Bu isə həm idarəetmə baxımından ciddi problemlər yaradır, həm də kənd təsərrüfatında su çatışmazlığına, nəticə etibarilə isə ərzaq qıtlığına səbəb ola bilər. Bu cür hadisələri dəqiq proqnozlaşdırmaq çox çətin, hətta müəyyən proq-

nozlar verilsə belə, belə ekstremal hallara tam hazır olmaq da asan deyil". Bununla belə, ekoloq vurğulayıb ki, Bakı şəhərində yağış sularının idarə olunması sisteminin təkmilləşdirilməsinə ciddi ehtiyac var.

Global istiləşmə gələcəkdə iqlimi müəyyən dərəcədə dəyişə bilər. Temperaturun artması Azərbaycanda su problemi yaratmaq potensialına malikdir. Temperatur artımı ilə suyun buxarlanma prosesi sürətlənir.

Yağıntıların miqdarı azalır, bu, dağətəyi ərazilərdə daha çox hiss olunur. Bu da çayların su səviyyəsinə təsir edir, buzlaqlar əriyir və gələcəkdə su ehtiyatlarının azalmasına və ölkədə su probleminin yaranmasına gətirib çıxara bilər.

Məsələn, Quba-Xaçmaz regionunun çayları əsasən qar və buzlaqların ərinti suları ilə qidalanır, lakin istiləşmə nəticəsində qar xəttinin yuxarı qalxması buzlaqların intensiv əriməsinə səbəb olur.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Sevinc TELMANQIZI

Arıçılıq üçün ciddi təhlükə

Gənənin yayılması ölkədə ciddi risk yaradır və arıçılıq sahəsində kollapsa səbəb ola bilər

Özbəkistandan Azərbaycana gənələrlə yoluxmuş arıların gətirilməsi arıçılıq sahəsi üçün ciddi risk yaradır. Arıçılar Assosiasiyasının prezidenti Bədrəddin Həsərovun "Trend"ə verdiyi məlumata görə, ölkəyə idxal edilən arı ailələrinin Tropilaelaps gənəsi ilə yoluxduğu müəyyən edilib. Bu parazit beynəlxalq ticarət zamanı arı ailələri, paket arılar və ana arılar vasitəsilə digər ölkələrə asanlıqla yayıla bilər. Bu gənələr arı sürfələri ilə qidalanır. Nəticədə zəif və deformasiyalı arılar yaranır, viruslar yayılır, arı ailəsi sürətlə zəifləyərək məhv olur.

Azərbaycan Arıçılar Assosiasiyasının İdarə Heyətinin sədr müavini, arıçı Sabir Mustafayev mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a bildirib ki, bu məsələ ümumilikdə arıçılar və assosiasiyaların narahatlığıdır. O qeyd edib ki, Tropilaelaps gənəsi artıq Azərbaycana gəlib: "Əvvəllər bu gənə ölkədə çox nadir hallarda müşahidə olunurdu. Bu parazit əsasən tropik ölkələrdə yayıldığı üçün "tropi gənə" adlanır və regiona, o cümlədən Özbəkistan vasitəsilə yayılıb. Özbəkistan keçmiş sovet ölkələri arasında paket arıçılıqla məşğul olan əsas ölkələrdən biridir. Onlar əsas gəlişi balandan yox, arı ailələri yetişdirib satmaqdan əldə edirlər. Uzun illər bu arıları Rusiyaya ixrac ediblər. Lakin 2023-cü ildən etibarən Rusiya bu idxaldan imtina edib. Səbəb isə Tropilaelaps gənəsinin Özbəkistandan Rusiyaya keçməsi və orada ciddi problemlər yaratması olub. Nəticədə Rusiya

bu arılardan imtina edib.

Rusiya bazarı bağlandıqdan sonra Özbəkistan yeni bazar axtarışına çıxıb və Azərbaycana yönəlib. Assosiasiya dəfələrlə xəbərdarlıq edib ki, bu arılarda Tropilaelaps yoluxması riski yüksəkdir. Çünki bu gənə Azərbaycanda yeni olduğundan arıların onunla mübarizə üsullarını yaxşı bilmirlər".

Sabir Mustafayev bildirib ki, artıq əvvəlki dövrlərdə də bəzi yoluxma halları qeydə alınıb və nəticədə arı ailələri məhv olub. Onun fikrincə, bu gənə Özbəkistandan Rusiyaya, oradan isə müxtəlif yollarla Azərbaycana yayılıb. O vurğulayıb ki, əsas problem ondadır ki, Özbəkistan arıçıları bu gənə ilə mübarizəyə alışıb, lakin Azərbaycan arıçıları bu sahədə təcrübəsizdir: "Bu səbəbdən gənənin yayılması ölkədə ciddi risk yaradır və arıçılıq sahəsində kollapsa səbəb ola bilər. İdxal olunan arılar tam şəkildə yoxlanılmayıb və ciddi

nəzarət aparılmayıb. Əgər yoxlama yalnız kiçik bir hissəni əhatə edərsə, bu, bütün ölkə üçün risk yaradır. Üstəlik, söhbət tək bir yük maşından yox, ümumilikdə on minlərlə arı ailəsinin gətirilməsindən gedir".

O əlavə edib ki, gətirilən arıların zəif olduğu və bu bərdə sosial şəbəkələrdə paylaşım yayıldığı da bildirilir. Bu isə vəziyyəti daha da riskli edir.

Ekspertin sözlərinə görə, Azərbaycanda arıçıların yalnız kiçik bir hissəsi, təxminən 10%-i bu gənə ilə mübarizə üsullarını bilir, əksəriyyət isə məlumatsızdır. Üstəlik, bu arıların bir hissəsinin təcrübəsi olmayan şəxslərə paylanması planlaşdırılır ki, bu da riski daha da artırır: "Azərbaycanda kifayət qədər yerli arı ailələri mövcuddur və xaricdən arı gətirməyə ciddi ehtiyac yoxdur. Arı ölümləri olsa da, bu, idxalı əsaslandırmaq üçün yetərli deyil. Əgər bu proses davam edərsə, ölkədə Tropilaelaps gənəsinin geniş yayılması mümkündür və bu, arıçılıq sahəsində kütləvi itkilərə səbəb ola bilər. Hətta 2-3 il ərzində sahənin ciddi zərər görəyəcəyi ehtimal olunur. Problemin qarşısını

almağın əsas yolu Özbəkistandan arı idxalını dayandırmaq və gətirilən arıları ciddi karantində saxlamaqdır. Arılar yaşayış məntəqələrindən uzaq ərazilərdə saxlanılmalı, tam yoxlanıldıqdan sonra istifadəyə buraxılmalıdır. Yoxlanılmadan birbaşa ölkəyə gətirilib yayılması isə ciddi risk yaradır. Arıları gətirib İsmayılı yolunun kənarında yerləşdirib yayılması isə ciddi risk yaradır. Arıları gətirib İsmayılı yolunun kənarında yerləşdirib yayılması isə ciddi risk yaradır. Arıları gətirib İsmayılı yolunun kənarında yerləşdirib yayılması isə ciddi risk yaradır.

Naxçıvan MR-in keçmiş kənd təsərrüfatı naziri, **aqrar sahə üzrə ekspert Rəcəb Orucov** "Yeni Müsavat"a bildirib ki, istər bitki, istərsə də heyvan mənşəli bütün materiallar ölkəyə gətirilərkən ilk növbədə karantin yoxlamasından keçir. O qeyd edib ki, hazırda dəqiq və rəsmi məlu-

matlar olmadan məsələ ilə bağlı qəti fikir söyləmək doğru deyil: "Çünki bu sahəyə cavabdeh dövlət qurumlarının öz fəaliyyət məntəqələrindən uzaq vəziyyəti araşdırırlar. Azərbaycana gətirilən arı ailələrinin sayı çox deyil. Ümumiyyətlə, ölkədə yerli arı populyasiyası mövcuddur və onlar təbii şəraitə yaxşı uyğunlaşıb. Məsələn, "İran cinsi" kimi tanınan arılar (Naxçıvan populyasiyası) xırda olur və yerli bitkilərdən nektar toplamaqda effektivdir. Həmçinin Qonur Qafqaz arısı da şimal və şimal-qərb bölgələrində geniş yayılıb və məhsuldarlığı ilə seçilir".

Rəcəb Orucov vurğulayıb ki, arılar təbiət üçün çox vacibdir. Onlar bitkilərin tozlanmasında əsas rol oynayır və kənd təsərrüfatında məhsuldarlığın artmasına ciddi təsir göstərir.

Anların azalması ekosistem üçün böyük təhlükə yarada bilər.

Bununla belə, o, konkret olaraq idxal edilən arıların xəstəlik yayması ilə bağlı dəqiq fikir bildirməyin çətin olduğunu deyib: "Son dövrlərdə müxtəlif bölgələrdə arı ölümlərinin artması müşahidə olunur və bu fakt arıçılar tərəfindən də təsdiqlənir. Lakin bunun səbəbinin xaricdən gətirilən arılar, yoxsa yerli amillər olduğu hələ araşdırılmamışdır. Əsas məsələ profilaktik tədbirlərin gücləndirilməsidir. Xaricdən gətirilən arı ailələri mütləq ciddi karantin və baytarlıq yoxlamasından keçməlidir. Əgər hər hansı xəstəlik və ya zərərverici aşkarlarsa, onların ölkəyə daxil olmasının qarşısı alınmalıdır".

□ Sahənə RƏHİMLİ, "Yeni Müsavat"

İcra hakimiyyəti orqanlarında aparılan struktur dəyişiklikləri davam edir. Ötən ilin sonlarından başlayan və dövlət orqanlarında işçi heyətinin optimallaşdırılmasını nəzərdə tutan proses getdikcə genişlənir. İndiyədək yerli icra hakimiyyətlərində aşağı vəzifələri, həmçinin son illərdə yaradılan ictimai iş yerlərini əhatə edən ixtisarlardan orta və nisbətən yuxarı rəngli şəxslərə də çatacağı gözlənilir. Belə ki, bu ilin əvvəlindən çoxsaylı dövlət qurumlarının, institutların birləşdirilməsi, bəzilərinin ləğvi nəticəsində bundan sonrakı mərhələdə rəhbər vəzifələrdəki məmurların ixtisarı sürətlənəcək. Eyni zamanda paralelliyin aradan qaldırılması birləşdirilən müxtəlif dövlət qurumlarında eyni işi yerinə yetirən mütəxəssislərin də ixtisarını qaçılmaz edəcək.

İxtisarlara zəruri edən şərtlər və gizli tərəfləri

Neftin bahalaşması ölkəyə büdcədə nəzərdə tutulmayan əlavə gəlirlərin daxil olması deməkdir, hökumət bu fürsəti düzgün qiymətləndirməlidir

Qeyd edək ki, dünya təcrübəsi göstərir ki, dövlət xərclərində səmərəliliyin artırılması işləri ilk növbədə dövlət aparatında ixtisarlardan başlayır. Lakin heç də bütün ölkələrdə bu proses etirazsız, ağrısız getmir. Dünyanın bir nömrəli iqtisadiyyatına malik olan ABŞ-də Donald Trampın hakimiyyətə gəlməsindən sonra milyarder İlon Maskın rəhbərlik etdiyi DOGE departamentinin ixtisar planlarının yaratdığı mənzərə məlumdur: dövlət qurumlarında ixtisar edilmiş 10 minlərlə şəxs məhkəmə iddiaları qaldırıb. Bəzi məlumatlara görə, hazırda ABŞ məhkəmələrində 121 mindən yuxarı belə iddiaya baxılır. DOGE-nin ixtisar siyasəti bir neçə ayın içində İlon Mask qarşı Amerika cəmiyyətində böyük etirazın formalaşmasına, onun sahibi olduğu şirkətlərin bazar dəyərini itirməsinə gətirib çıxardı. Bu proses ixtisarlardan tamamilən Ağ Ev administrasiyasının gündəmindən çıxarılmasına səbəb oldu.

Azərbaycanda da son aylarda ixtisarlara məsələsi ağırlı müzakirələrə səbəb olmaqdadır. Aydın məsələdir ki, bu ixtisarlara zəruri edən səbəblər də var. Bir çox müşahidəçilərə görə, bu cür ixtisarlara sosial gərginliklər də yarada, bu da hazırda bölgemizdəki gərginlik fonunda

anti-Azərbaycan qüvvələrə fürsət verə bilər. Hesab olunur ki, son aylarda dövlət və özəl sektorda müşahidə olunan ixtisarlara təkcə iqtisadi proses deyil, həm də sosial və təhlükəsizlik müstəvisində qiymətləndirilməli olan bir tendensiya da var. Bu prosesin arxasında bir neçə obyektiv səbəb dayanır: postpandemiya dövründə iqtisadi strukturun yenidən qurulması, rəqəmsallaşma nəticəsində bəzi iş yerlərinin sıradan çıxması, xərclərin optimallaşdırılması siyasəti və global bazarlardakı qeyri-sabitlik.

Lakin müşahidəçilərə görə, məsələ yalnız iqtisadi rəşionallıqla məhdudlaşmır. Kütləvi və ya ardıcıl ixtisarlara cəmiyyətdə narahatlıq yarada, xüsusilə orta və aşağı gəlir qruplarında sosial gərginliyi artıraraq etimad mühitə təsir göstərə bilər. Bu isə regionda onsuz da mövcud olan geosiyasi gərginlik fonunda əlavə risklər yaradır.

Belə bir şəraitdə sosial narazılıqların informasiya müstəvisinə daşınması ehtimalı da yüksəlir. Bildirilir ki, xarici təsir mərkəzləri və anti-Azərbaycan qüvvələr bu cür həssas məqamları manipulyasiya edərək ictimai rəyi yönləndirməyə, narazılıqları dərinləşdirməyə və daxili sabitliyə xələl gətirməyə çalışa bilərlər.

Xüsusilə sosial şəbəkələr üzərindən dezinformasiya kampaniyaları bu prosesdə əsas alətlərdən biri kimi çıxış edir.

Mütəxəssislərə görə, bunun qarşısını almaq üçün bir neçə istiqamətdə paralel addımlar vacibdir. İlk növbədə, ixtisarlara səbəbləri və məqsədləri ictimaiyyətə

işlərin 90 faizindən çoxu minimum əməkhaqqı ödənişlə fəhlə-xidmətçi işləridir. Regionlarda bu iş yerləri aztəminatlı əhəlinin ailə büdcəsi üçün mühüm dəstək deməkdir.

Digər bir məsələ ixtisarlara zamanı dövlət qurumlarında yetişmiş peşəkar mütəxəssislərin qorunmasıdır. Elə sa-

hələr var ki, onlar üzrə mütəxəssislərin yetişdirilməsi illərlə vaxt tələb edir. Belə mütəxəssislərin kiçik ixtisaslaşma ilə digər sahələrdə işə cəlb edilməsi dövlət idarəetməsinə də səmərəliliyin təmin olunması baxımından vacibdir.

Nəhayət, prosesin kütəli narazılığa səbəb olmaması üçün ixtisara olunan şəxslərə digər sahələrdə iş tapanaqədər işsizlikdən Sığorta Fondu vasitəsilə dəstək mexanizmi tam tətbiq olunmalı, bu sahədəki bəzi maneələr aradan qaldırılmalıdır. Hələlik regionlardan alınan məlumatlar yerli icra orqanlarında kompensasiya və işsizlik sığortası ödənməməsi üçün bir çox şəxslərin ixtisara deyil, öz ərizəsi ilə işdən çıxarmaq cəhdlərinin olduğunu göstərir. Bu, çox yanlış bir addım olmaqla, əhali arasında narazılıq gücləndirəcək amilə çevrilə bilər.

Özəl sektordakı ixtisarlara səbəbləri arasında bu ilin əməkhaqqına hesablanan gəlir vergisinin bərpası, həmçinin büdcə xərcləmələrində artımın olmaması səbəbindən dövlət sifarişlərinin azalması mühüm yer tutur. Məlumdur ki, xüsusilə tikinti, təmir və xidmət sahəsində dövlət sifarişləri özəl şirkətlərin çoxunun əsas gəlir mənbəyidir. Bu il sifarişlərin azalması həmin şirkətləri işçi ixtisarlara gətirməyə vadar edir. Digər sahələrdə çalışan şirkətlər üçün də dövlət sifarişlərinin azalması dolayı yolla mənfi təsir göstərir: onların məhsullarının alıcılıq qabiliyyəti aşağı düşür və sair. Bu halda həmin şirkətlər də ixtisarlara gətirməyə məcbur olurlar.

ABŞ və İsrailin İrana qarşı əməliyyatı dünya enerji bazarında qiymətləri artırmaqla Azərbaycan üçün müsbət fürsətlər yaradır. Əsas ixrac məhsulu olan neftin bahalaşması ölkəyə büdcədə nə-

Saatlıq əməkhaqqı ilə bağlı yenilik

Saatlıq minimum əməkhaqqının tətbiqi ilə bağlı təkliflərin aidiyyəti dövlət orqanları (qurum) ilə razılaşdırılması prosesi iyun ayınadək yekunlaşacaq.

Bizim.media-nın xəbərinə görə, bu, Dünya Bankı Qrupunun "Business Ready" hesabatının "İşçi qüvvəsi" indikatoru ilə bağlı müvafiq sahədə təkmilləşmələrin və kommunikasiyanın həyata keçirilməsinə dair 2026-cı il üçün Yol Xəritəsində əks olunub.

Bu il ölkədə aparılması nəzərdə tutulan əmək münasibətləri və məşğulluq sahəsində qanunvericilik islahatları çərçivəsində əmək münasibətlərində ayrı-seçkiliyin və seksual qışnamanın yolverilməzliyinin təmin edilməsi məqsədilə qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi üzrə təkliflər hazırlanaraq aidiyyəti qurumlara təqdim ediləcək.

Həmçinin sənəddə əmək qanunvericiliyində əməkhaqqından tutulmalarla bağlı müddəaların beynəlxalq normalara uyğunlaşdırılması barədə təkliflərin hazırlanaraq aidiyyəti üzrə təqdim edilməsi, uşaqların əmək hüquqlarının pozulmasının qarşısının alınması ilə bağlı inzibati məsuliyyətin sərtləşdirilməsi ilə bağlı qanun layihəsinin aidiyyəti qurumlarla razılaşdırılması, "Təcrübəçi" kimi əmək fəaliyyətinə cəlb olunmuş şəxslərin hüquqi statusunu tənzimləyən normaların normativ hüquqi aktlara daxil edilməsi nəzərdə tutulub.

Yol Xəritəsi üzrə əsas icraçı qurum Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, məsul şəxslər isə qurumun müvafiq şöbələrinə rəhbərlik edən şəxslərdir.

Qiymət artımı davam edəcək?

"Neftin bahalaşması neft istehsalçı ölkələrə, o cümlədən Azərbaycana müsbət təsir göstərir".

Bunu **iqtisadçı ekspert Natiq Cəfərli** Bakıvaxtı.az-a dünya bazarında neftin qiymətinin kəskin artmasının ölkəmizə təsirdən danışarkən deyib.

İqtisadçının sözlərinə görə, neft gəlirlərimiz artır, valyuta daxilolmaları yüksəlir. Lakin bu prosesin əks tərəfi də var. Azərbaycan eyni zamanda idxalçı ölkədir və bir çox məhsullar xaricdən gətirilir. Təkcə ötən il idxalın həcmi təxminən 20 milyard dollara yaxın olub:

"Neftin bahalaşması global miqyasda qiymət artımını stimullaşdırır. Bu, yalnız enerji ilə məhdudlaşmır - mal və xidmətlərin, ərzaq və qeyri-ərzaq məhsullarının, metalların və digər xammalların qiyməti də yüksəlir. Paralel olaraq sığorta və logistika xərcləri də artır".

Natiq Cəfərli bildirib ki, nəticədə bir tərəfdən ölkəyə daxil olan neft gəlirləri artsa da, digər tərəfdən idxal olunan məhsulların bahalaşması daxili bazara təsir edir. Bu isə inflyasiyanın yüksəlməsinə gətirib çıxarır: "Yaxın həftələrdə Azərbaycanda qiymət artımının daha sürətli tempdə davam etməsi ehtimalı yüksəkdir".

layihələrinə yönəltməsi son aylarda gedən ixtisarlardan mənfi təsirlərini aradan qaldırmaq baxımından ən effektiv yol ola bilər.

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Müsavat"

Məhkəmə ekspertizası xidmətləri məbləği açıqlandı - kəs, saxla...

Məhkəmə ekspertizası idarələrində aparılan məhkəmə ekspertizalarının siyahısı və məhkəmə ekspertizası fəaliyyəti ilə əlaqədar göstərilən xidmətlərə görə ödənilən haqqın məbləği təsdiqlənib.

Cebheinfo.az xəbər verir ki, Nazirlər Kabineti bu barədə qərar verib.

Məhkəmə ekspertizası idarələrində aparılan məhkəmə ekspertizalarının siyahısı və məhkəmə ekspertizası fəaliyyəti ilə əlaqədar göstərilən xidmətlərə görə ödənilən haqqın məbləği

Məhkəmə ekspertizası Haqqın məbləği (manatla)

1. Məhkəmə-xəbərsənəlik ekspertizası 200
2. Məhkəmə-müəllifşünaslıq ekspertizası 200
3. Sənədlərin məhkəmə-texniki ekspertizası 240

4. Audio və videoyazıların məhkəmə ekspertizası 300
5. Məhkəmə-lingvistik ekspertizası 200
6. Məhkəmə-trasoloji ekspertizası 200
7. Məhkəmə-ballistik ekspertizası 200
8. Məhkəmə partlayış-texniki ekspertizası 300
9. Məhkəmə-portret ekspertizası 240
10. Məhkəmə-fototexniki ekspertizası 240
11. Materialların məhkəmə ekspertizası 240
12. Məhkəmə-bioloji ekspertizası 200
13. Məhkəmə maliyyə-mühasibat ekspertizası 300
14. Məhkəmə-əmtəəşünaslıq ekspertizası 200
15. Yol-nəqliyyat hadisələrinin məhkəmə ekspertizası 240
16. Məhkəmə texniki-təhlükəsizlik ekspertizası 200
17. Məhkəmə tikinti-texniki ekspertizası 300
18. Məhkəmə yerquruluşu ekspertizası 300
19. Məhkəmə kompüter-texniki ekspertizası 300
20. Məhkəmə-sənətsünaslıq ekspertizası 200
21. Məhkəmə-psixoloji ekspertizası 200
22. Əqli mülkiyyət obyektlərinin məhkəmə ekspertizası 200
23. Kontrafakt məhsulların məhkəmə ekspertizası 200
24. Məhkəmə-daktiloskopik ekspertizası 200
25. Məhkəmə-tibbi ekspertizası (meyitin müayinəsi) 300
26. Məhkəmə-tibbi ekspertizası (ekshumasiya ilə meyitin müayinəsi) 500
27. Məhkəmə-tibbi ekspertizası (sənədlər əsasında meyitin müayinəsi) 150
28. Canlı şəxsin məhkəmə-tibbi ekspertizası 300

29. Canlı şəxsin məhkəmə-tibbi ekspertizası (tibbi sənədlər əsasında) 135
30. Məhkəmə tibbi-psixoloji ekspertizası 200 (1 gün üçün)
31. Məhkəmə-psixiatrik ekspertizası 200 (1 gün üçün)
32. Məhkəmə-tibbi bioloji ekspertizası (müayinə) 120
33. Məhkəmə-tibbi sitoloji ekspertizası 80
34. Məhkəmə molekulyar-genetik ekspertizası 2000
35. Məhkəmə-tibbi kimyəvi ekspertizası (müayinə) 250
36. Məhkəmə-tibbi histoloji ekspertizası (müayinə) 100
37. Məhkəmə tibbi-kriminalistik ekspertizası (müayinə) 300
38. Məhkəmə tibbi-rentgenooloji ekspertizası 100
39. Məhkəmə tibbi-arxeoloji ekspertizası 150

Qeydlər:

1. Məhkəmə ekspertizası idarələrində məhkəmə ekspertizası fəaliyyəti ilə əlaqədar göstərilən xidmətlərə görə ödənilən haqqın məbləği ekspertizanın prosessual növlərinə görə aşağıdakı kimi müəyyən edilir:

1. İlk məhkəmə ekspertizasının aparılmasına görə ödənilən haqqın məbləği - cədvəllə təsdiq edilmiş məbləğin 100%-i həcmində;
2. Əlavə məhkəmə ekspertizasının aparılmasına görə ödənilən haqqın məbləği - ilk ekspertizaya görə müəyyən edilmiş məbləğin 50%-i həcmində;
3. Təkrar məhkəmə ekspertizasının aparılmasına görə ödənilən haqqın məbləği - ilk ekspertizaya görə müəyyən edilmiş məbləğin 120%-i həcmində;
4. Kompleks məhkəmə ekspertizasının aparılmasına görə ödənilən haqqın məbləği - təyin (sifariş) olunmuş ekspertizalar üçün müəyyən edilmiş ilk ekspertizaların hər birinin məbləğlərinin cəmi;
5. Komissiya məhkəmə ekspertizasının aparılmasına görə ödənilən haqqın məbləği - təyin (sifariş) olunmuş ekspertizanın aparılmasına cəlb edilmiş hər bir ekspertə müəyyən edilmiş ilk ekspertizanın məbləğinin 50%-i miqdarında əlavənin hesablanması.
2. Məhkəmə-tibb, o cümlədən məhkəmə psixiatr (psixoloq) ekspertinin məhkəmə iclasında iştirakına (həmin şəhər

Necə varlanmaq olar? - İqtisadçı açıqladı

“Varlanmaq xərcləri sıxmaqla yox, gəliri artırmaqla mümkündür. Məhdud qazancı olan insan nə qədər qənaət etsə də, bu onu sadəcə daha ehtiyatlı edir, varlı etmir”.

Moderator.az xəbər verir ki, bunu iqtisadçı Eldəniz Əmirov deyib. O bildirib ki, eyni məntiq həm insan, həm də dövlət səviyyəsində keçərlidir: “Yalnız qənaətə fokuslanmış nə dövlət, nə də insan inkişaf edə bilməz. Əsas məsələ yeni imkanlar yaratmaq, dəyəri artırmaq və bunu davamlı gəlirə çevirməkdir. Gündəlik həyatda da bunu görmək olur. Bir insan dostları ilə oturmaqda kiçik bir hesabı ödəməkdən yayınaraq qənaət etdiyini düşünürsə, əslində daha böyük imkanları itirir. Pul təkcə xərclənmir, həm də etimada, əlaqəyə və gələcək fürsətlərə çevrilir.

Məsələn, hər ay 200-300 manata qənaət edib pul yığan adam 5 il bunu yığarsa, cəmi 30 min toplaya bilər. İnflyasiyanı da nəzərə alsaq, bu pulla varlı olmaq olmaz. Amma həmin vəsaiti hər ay doğru yönəldərsə, 5 ildə daha böyük nəticələr əldə edə bilər. Sadə məntiq budur - dəyər yaradırsan, gəlir əldə edirsən, onu yenidən istifadə edib daha böyük dəyərə çevirirsən. Qənaət sabitlik yaradır, amma varlanmaq üçün əsas olan qazanmaq və pulu işlətməkdir”.

yən edilmiş məbləğin 120%-i həcmində;

2. Məhkəmə-tibb, o cümlədən məhkəmə psixiatr (psixoloq) ekspertinin məhkəmə iclasında iştirakına (həmin şəhər

və ya rayonda) görə ödənilən haqqın məbləği - 50 manat.

3. Məhkəmə-tibb, o cümlədən məhkəmə psixiatr (psixoloq) ekspertinin məhkəmə iclasında iştirakına (diger şəhər və ya rayonda) görə ödənilən haqqın məbləği - 100 manat.

4. Məhkəmə ekspertizası idarələrində məhkəmə ekspertizası fəaliyyəti ilə əlaqədar meyllərə gigiyenik qulluq və onların formalınla fiksasiyasına görə sanitarə ödənilən haqqın məbləği - 100 manat.

5. Məhkəmə ekspertizası idarələrində məhkəmə ekspertizası fəaliyyəti ilə əlaqədar meyllərin quru buzla təmin edilməsinə görə sanitarə ödənilən haqqın məbləği - 100 manat.

Bu ərazilərdə evlərin qiyməti düşəcək?

Ekspert deyir ki, fəvqəladə vəziyyətlər əmlak bazarına köklü təsir göstərmir

Aramsız yağışlardan sonra Bakıda, Abşeronda və Sumqayıtda tikilən bir çox həyət evlərini su basdı. Günlər keçməsinə baxmayaraq, hələ də Xırdalanda, Masazırda, Ramana qəsəbəsində evlər və həyətəyi sahələr sel altındadır. Maraqlısı odur ki, bu hadisə hər il güclü yağışlardan sonra təkrarlanır. Hələ ki “ən ucuz evlər”, “dayanacağı 5 dəqiqə məsafə”, “tam təmirli, şəhərin səs-küyündən uzaq”, şüurları ilə fərdi yaşayış evi satan əmlakçılar gözə görünmirlər.

Bəs görəsən, bu təbii fəlakətdən sonra həmin su basan ərazilərdəki həyət evlərinin qiyməti enəcəkmi?

Azərbaycan Qiymətləndiricilər Cəmiyyətinin (AQC) sədri Vüqar Oruc Lent.az-a açıqlamasında bildirib ki, prob-

lem aradan qalxandan bir müddət sonra bazarda alqı-satqı yenə davam edəcək: “Sel sularının evləri və həyətləri basması həmin ərazilərdə kanalizasiya sisteminin yerinə

şamboların mövcud olmasından, yaxud kanalizasiya sisteminin tam gücü ilə işləmə imkanının məhdudluğundan irəli gəlir. Bu cür təbii fəlakətlər bazarda müəyyən passivlik ya-

ratsa, alqı-satqı faktlarını aşağı salsada, bütövlükdə bazara təsir etmək imkanına malik deyil. Təsədüfi və hər hansı proseslə nəticələnən hadisələr bazara təsir göstərmək imkan-

larına malik olsa da, bu, ani xarakter daşıyır. Bir müddət sonra bazar yenə öz normal fəaliyyətini bərpa edəcək.

Qiymətlərin enməsi üçün ilk növbədə inşaat materialları ucuzlaşmalıdır. Bu isə hələ gözlənilən deyil, əksinə siyasiya onu deyir ki, tikinti normativləri daha ciddi şəkildə nəzarətə götürülməlidir. Belə olduqda isə tikinti xərcləri indikindən də çox olacaq. Bundan sonra tikiləcək evlərin həm kürsü səviyyəsinin mövcudluğu, ikidaşlı olması, hidroizolasiya sisteminin tətbiqi əlavə xərc tələb etdiyi üçün tikintinin maya dəyəri daha da artacaq”.

Mütəxəssis qeyd etdi ki, istənilən şəraitdə binalardakı mənzillərə daha çox üstünlük verilir: “Pandemiya dövründə açıq hava baxımından həyət evlərinə daha çox üstünlük verildi. Normallaşma dövründə isə mənzillər gündəmə gəldi. Ölkədə əmlak alqı-satqısına baxsaq görürük ki, say baxımından mənzillərə daha çox üstünlük verilib.

Fərdi yaşayış evlərinə 3 məqsədlə müraciət olunur: Şəhərdə mənzillərdə yaşayan vətəndaşlar şəhər ətraflarında

həyət evlərini adətən istirahət məqsədilə istifadə edirlər. Digərləri biznes məqsədilə həyət evi alır, yaz və yay mövsümündə kirayəyə verib, qazanc əldə edirlər. Sonuncular isə yaşamaq üçün həyət evi alırlar. Bu, adətən binalardan mənzil almağa maddi cəhətdən imkanı çatmayan şəxslərdir. Düzdür, 2-3% insan həyət evini məhz özü bəyəndiyi üçün alır, amma onlar da çox az faiz təşkil edirlər.

Son zamanlar tikinti xərclərinin artması nəticəsində həyət evlərinin də keyfiyyətində problemlər yaranır. Tikinti sahəbkarları minimum xərcə fərdi yaşayış evləri inşa edib, yüksək qazanc əldə etməyə çalışırlar. Bu isə təbii fəlakətlər zamanı problemlərin gündəmə gəlməsinə səbəb olur.

Ümumilikdə isə fəvqəladə vəziyyətlər (zəlzələ, sel) əmlak bazasına köklü təsir göstərmir. Müəyyən dövrdən sonra problem unudulur və bazar öz axarında davam edir. Fərdi yaşayış evlərinin də, mənzillərin də öz müştərisi var. Mənzillər daha çox tələb olunduğu üçün mövcud situasiyada da öz liderliklərini qoruyub saxlayacaqlar”.

MUSAVAT

Son səhifə

N 12 (8861) 1 aprel 2026

Dərman qəbulunda ən böyük səhvlərdən biri açıqlandı

Dərman vasitələrini çay, qəhvə və ya qazlı içkilərlə qəbul etmək məsləhət görülmür. Çünki bu içkilər preparatların tərkibinə və təsirinə mənfi reaksiya verə bilər. Bu barədə news.ru-ya cərrah Aleksandr Umnov danışdı.

Mütəxəssis qeyd edib ki, tam neytral xüsusiyyətə malik olduğu üçün dərmanların qəbulu zamanı ən ideal vasitə adi sudur.

Onun sözlərinə görə, su preparatların orqanizm tərəfindən mənimsənilməsinə mane olmur və onların xüsusiyyətlərini dəyişdirmir. Digər növ mayələr isə müxtəlif səviyyələrdə dərmanların təsirini dəyişə bilər. Məsələn, çayın tərkibindəki tanninlər yuxusuzluq və həddindən artıq oyanıqlıq yarada bilər. Qeyri-steroid iltihabəleyhinə preparatların qəhvə ilə qəbul edilməsi isə böyrəklərin toksik zədələnməsi riskini artırır.

A.Umnov bildirib ki, qazlı mineral sular da həblər üçün neytral hesab edilmir. Çünki onların tərkibindəki bəzi mikroelementlər dərmanlarla reaksiyaya girərək həm preparatın təsirini dəyişir, həm də mədə-bağırsaq traktında sorulma prosesini zəiflədir.

Cərrah əlavə edib ki, meyvə şirələri də eyni şəkildə dərmanların təsirinə və fermentlərin fəaliyyətinə təsir göstərir. Xüsusilə qreypprut şirəsi qaraciyərdəki sitoxromların fəaliyyətini bloklayır və preparatların metabolizmasını pozur. Bu isə hətta ölümə nəticələnə biləcək ciddi fəsadlara səbəb ola bilər.

Həkimdən səhər yeməyi ilə bağlı vacib tövsiyə

Belçikalı həkim Erik Verdin insanı gün ərzində daha uzun müddət tox saxlayan və zərərli qəlyanaltılardan uzaqlaşdırən səhər yeməyinin əsas "qızıl qayda"sını açıqlayıb. Oxu.az xəbər verir ki, bu barədə "HuffPost" məlumat yayıb.

Mütəxəssis xəbərdarlıq faydasız seçimlərdən biri edir ki, səhər saatlarında portağal şirəsi ilə dənli bit-sək olması səbəbindən bu kilərin qəbul edilməsi ən cür kombinasiya orqaniz-

mə mənfi təsir göstərir. Həkimin sözlərinə görə, səhər yeməyində əsas şərt günün ilk yarısında meyvəli qatıq və ya tort kimi şirin məhsullardan imtina etməkdir.

E.Verdin şirniyyatların əvəzinə səhər rasionuna yumurta, qızılbalıq, tam taxıllı çörək və avokado daxil etməyi tövsiyə edir. Belə menyu orqanizmi faydalı yağlar, tam zülal və liflə təmin edir. Mütəxəssis vurğulayır ki, xüsusilə liflər bağırsaqslarda olan faydalı bakteriyaları qidalandıraraq sağlam həzm prosesinin qorunmasında mühüm rol oynayır.

Tailandda spirtli içki satışı üçün əcaib qaydalar

Tailandda spirtli içki satıcılarına müştərilərin sərxoş olub-olmadığını yoxlamağa və sərxoş müştərilərə spirtli içki satmaqdan imtina etməyə imkan verən qərar rəsmi olaraq təsdiqlənib.

"KP.ru" xəbər verir ki, bu meyarları müəyyən edilib barədə ölkənin Səhiyyə Nazirliyi bildiriş yayıb. Tailandda sərxoş müştərilərə spirtli içki satışı uzun müddətdir qadağan edilsə də, Belə ki, test zamanı artıq sərxoşluğun konkret müştəridən gözlərini yuma-

raq burnunun ucuna toxunması, düz xətt üzrə bir neçə metr irəliləyib geri qayıtması və ya bir ayağını ən azı 15 santimetr qaldıraraq digər ayağı üzərində 30 saniyə dayanması tələb olunur. Bu tapşırıqları yerinə yetirə bilmədiyi halda, ona spirtli içki satışı rədd edilə bilər.

Bundan əlavə, sərxoşluq əlamətlərinə spirtli içki qoxusu, nitq pozuntuları, yerişin qeyri-sabitliyi, gözlərin qızarması, eləcə də əhvali-ruhiyyənin qəfil dəyişməsi, aqressivlik və diqqətin azalması daxildir. Mağazalarda və barlarda spirtli içki satışı qaydalarının pozulması halında böyük məbləğdə cərimələr nəzərdə tutulur.

Bunları bilirsinizmi?

- * Çində ingiliscə danışanların sayı Amerikadakılardan daha çoxdur.
- * Çox məcbur qalmadıqca qar yeməyin. Çünki onu əritmək üçün bədəndə olduqca çox enerji sərf edilir.
- * İnsanlar oksigensiz 3 dəqiqə, susuz 3 gün və yemək yemədən 3 həftə yaşaya bilər.
- * 2011-ci ildə Yaponiyada baş verən 8,9 ballıq zəlzələ nəticəsində günlərin uzunluğu 1,8 mikro saniyə azalıb.
- * Qarısqalar məcbur qaldıqlarında 2 həftə ərzində suyun altında yaşaya bilərlər.
- * Vakuumda (havasız və cazibə qüvvəsinin olmadığı məkanda) ağlamaq mümkün deyil. Çünki göz yaşı aşağıya doğru hərəkət edə bilmir və gözədən yaş çıxmır.
- * İnsanların omba sümüyü betondan daha möhkəmdir.
- * Ağcaqanad əleyhinə spreylər əslində onların insanlara yaxınlaşmasını əngəlləmir, sadəcə, hissiyyatını bağlayır və bir növ insanları gizləyir.

Süni intellekt insan səviyyəsinə çatır?

Tədqiqatçılar süni intellektin "Bəşəriyyətin son imtahanı" ("Humanity's Last Exam") testində nəticələrinin əhəmiyyətli dərəcədə artdığını qeyd ediblər. "ScienceDaily" saytı xəbər verir.

"Bəşəriyyətin son imtahanı" testi "Scale AI" və "Center for AI Safety" qeyri-kommersiya təşkilatlarının mütəxəssisləri tərəfindən hazırlanıb. Testin əsasında 50 ölkədən alimlərin tərtib etdiyi 70 min sual dayanır. Bu suallar arasından 2 500 tapşırıq seçilib. Hər bir sual doktorantura səviyyəsinə uyğun bilik tələb edir. Format qısa və dəqiq cavabları nəzərdə tutur və bu cavabları açıq mənbələrdən tapmaq çətindir.

2024-cü ildə modellər aşağı nəticələr göstərirdi. "ChatGPT" təxminən 3% nəticə əldə etmişdi, "Gemini" və "Claude" isə bir qədər yüksək göstəricilərə malik idi. Həmin dövrdə test dil modellərinin imkanları ilə elmi mütəxəssislərin səviyyəsi arasında ciddi fərqi ortaya qoymuşdu.

Hazırda vəziyyət dəyişib. Tərtibatçıların məlumatına görə, "Gemini" 45,9%, "Claude" isə 34,2% nəticə göstərib. "Scale AI" nümayəndəsi Kelvin Çjan bildirib ki, modellər yaxın aylarda və ya bir il ərzində 100% nəticəyə çatı bilər.

Çində ölənləri mənzillərdə dəfn etmək qadağan olundu

Çin Xalq Respublikasında insanların öz yaxınlarını çoxmərtəbəli yaşayış binalarındakı mənzillərdə dəfn etmələrini qadağan edən yeni qanun tətbiq olunur. Sözügedən qayda martın 31-dən etibarən qüvvəyə minəcək. Bu barədə "Financial Times" nəşri məlumat yayıb.

Bu məhdudiyyət vətəndaşların vəfat etmiş yaxınlarının qalıqlarını saxlamaq məqsədilə xüsusi olaraq əldə etdikləri "kül mənzilləri"ne qarşı yönəlib. Belə bir ənənə ölkə əhalisinin qocalması və daşınmaz əmlak qiymətlərinin əhəmiyyətli dərəcədə ucuzlaşması səbəbindən populyarlaşmış. Əksər hallarda çoxmərtəbəli binalarda boş mənzil almaq ənənəvi qəbiristanlıqda yer əldə etməkdən daha sərfəli başa gəlir.

Media orqanlarının araşdırmalarına əsasən, Çin 2020-ci ildə dünyada ən bahalı dəfn xərclərinin qeydə alındığı ikinci ölkə olub. Vətəndaşlar bu proses üçün orta hesabla 37 400 yuan (5 411 ABŞ dolları - red.) vəsait xərcləyiblər. Bu göstərici insanların orta illik gəlirinin təxminən yarısına bərabərdir.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500